

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

№ № 122-123 (19888) ШЭМБЭТ, МЭКЪУОГЪУМ и 25-рэ, 2011-рэ илъэс

• осэ гъэнэфагъэ иіэп

Тинепэрэ я 86-рэ зэхэт номер Шъэчэ Адыгэ меджлисыр зызэхащагъэр илъэси 150-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъ

<u>Мэкъуогъум и 27-р</u> — ныбжыыкІэхэм я Маф

Адыгэ Республикэм иныбжьык Гэхэу лъытэныгъэ зыфэтш Гыхэрэр!

Ныбжыкы Іэхэм я Мафэ фэшІ тыгу къыдде Ізу тышьуфэгуш Іо! Республикэ гупсэм, Урысыем янеущрэ мафэ зыфэдэ хъущтыр зэльытыгъэ джырэ к Іэлэеджа-к Іохэм, студентхэм, спортсменхэм, творческэ сэнэхьатхэм арылэжьэрэ ныбжык Іэхэм, рабочхэм ык Іи специалист ныбжыык Іэхэм непэ ямэфэк І.

Адыгеим социальнэ политикэу щыпхыращырэм изы Іахьышхоу щыт къытк Гэхъухьэрэ л Гэужхэм афэгумэкІыгьэныр, ныбжьыкІэ сэнаущхэм ІэпыІэгьу ягьэгьотыгъэныр. Нахыыжъхэм пшъэрылъ шъхьаІзу апашъхьэ итыр ныбжьыкІэхэм обществэм яфэшьошэ чІыпІэ щаубытынымкІэ, яшІэныгьэ, ятворческэ амалхэр къызфагъэфедэнхэмкІэ адеІэнхэр ары. Лъэныкъо пстэумкІи зэдиштэу ныбжык Гэхэм хэхьоныгьэ ягъэшГыгъэным, гъэсэныгъэ, сэнэхьат дэгьу ахэм ягьэгьотыгьэным тафэгүмэкІызэ, тэ дэгъоу зэхэтэшІыкІы тинеущрэ мафэ зыфэдэщтымкІэ ныбжьыкІэхэр инвестицие анахь цыхьэшІэгьухэу зэрэщытхэр!

Тиныбжыкі і шіагьохэм псауныгь і пытэ я і энэу, мамырэу псэунхэу, еджэнми, Іофшіэнми, творчествэми гъэхъагъэхэр ащашіынэу, гухэлъэу я і эхэр зэкі і къадэхъунэу тафэльа Іо!

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ ипшъэрылъхэр зыгъэцакізу КЪУМПІЫЛ Мурат Адыгэ Республикэм

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федор ФЕДОРКО

Адыгеим ипащэхэм

СМИ-хэм яя V-рэ Дунэе форумэу «Зэкlэми яшlоигъоныгъэхэм апае зэдэлэжьэгъэныр» зыфиlорэр тыгъуасэ Адыгеим

къыщызэlуахыгъ. Урысыем и Къыблэ, Абхъазым ыкlи Къыблэ Осетием я СМИ-хэм ялlыкloy нэбгыри 100-м ехъу ащ иlофшlэн хэлэжьагъ.

Адыгеим и Лышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан ыцІэкІэ форумым иделегатхэм шІуфэс къарихыгъ АР-м и ЛІышъхьэрэ АР-м иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Владислав Федоровым. Журналистхэм зэгурыІоныгъэ-зэдэлэжьэныгъэ азыфагу илъынымкІэ, хэгъэгум къэбар шъолъыр зыкІ щызэхэщэгъэнымкІэ шъхьэ-ихыгъэу яеплыкІэхэр зэрэзэраІощтхэм ишІуагъэ къызэрэкІощтым ицыхьэ зэрэтельыр ащ хигъэунэфыкІыгъ.

— Ащ фэдэ зэІукІэгъухэр зэхащэнхэр хабзэ хъугъэ ыкІи ахэр шІум фэла-

жьэх. Мы форумым зы сэнэхьат рылэжьэрэ цІыфхэр анахь зигъо Іофыгъохэу Къыблэ, Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырхэм ыкІи республикэхэу Абхьазымрэ Къыблэ Осетиемрэ яжурналистхэм апашъхьэ итхэм шъхьэихыгъэу щатегущы Іэнхэ алъэк Іышт, — къы-Іуагъ Владислав Федоровым.

Анахьэу мыщ къекlолlэгъэ журналистхэм анаlэ зытырагъэтыгъэ лъэныкъохэр: «Джырэ къэралыгъо ыкlи унэе СМИ-хэр. Сыда ащ къыкlэлъыкlощтыр?», «СМИ-хэр терроризмэмрэ экстремизмэмрэ зэрапэуцужьхэрэр», хыгъэх.

джащ фэдэу «Іэнэ хъураеу» зэхащэгъагъэр зыфэгъэхьыгъэр хэдзынхэм-рэ СМИ-хэмрэ язэфыщытыкІ ары. «Редакциемрэ рекламэмрэ язэпхыныгъ» зыфиІорэ мастер-классри программэм къыдыхэлъытэгъагъ.

яшІуфэс

Непэ, мэкъуогъум и 25-м мы зэІукІэм къекІолІагъэхэм Адыгеим икъушъхьэлъэ чІыпІэхэм пресс-тур ащафызэхащэщт.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ипресс-къулыкъу

Сурэтхэр Іэшьынэ Асльан тыри-

БлэкІыгъэм зыфэдгъэзэжьызэ

Лъэпкъ хэсэшхор

псыгъэхэр, абдзахэхэр, убыххэр) зэгуры Іохи, 1861-рэ илъэсым мэкъуогъу мазэм и 13-м (кІэмкІэ и 25-м) меджлис льэпкъ хэсэшхо зэхащэгъагъ, ащ ыІэмычІэ ралъхьэгъагъ а лъэпкъхэм яунашъо.

Меджлисым (правительствэм) лІыкІо пшІыкІутф ха--ыфтк арпеп азпеал. — алых рытф. Меджлисым и Унэ

Адыгэ льэпкъ заулэ (ша- псыхьоу Псахэ икІэй дашІыхьагъ (ыужкІэ ар урысхэм агъэстыгь — бгырысхэм яхэку зарагъэбгынэ нэуж).

Хэсэшхом дзэ зэхищагъ, унэгъуишъэ пэпчъ шыу тфырытф хагъэхьагъ Іэшэ-шъуашэкІэ зэтегъэпсыхьагъэхэу; ахэр сыдигъокІи заом фэхьазыр зэпытыгъэх, зыкІи шыхэм япсыхыщтыгъэхэп.

Лъэпкъ хэсэшхор (меджли-

сыр) къызэгъэпэшыгъэным ублапІэ фэзышІыгьэр убых дзэпш цІэрыІоу Бэрзэдж Джырандыкъу ары, ащ илІыкІохэр пчъагъэрэ кІуагъэх Тыркуем, Европэм икъэралыгъохэми ащыІагъэх къаде-Іэнхэм шыгугъыхэу.

Меджлисыр япхыгъэу щытыгъ къэралыгъо бэк Іаемэ ащызэхэцэгъэгъэ Щэрджэс комитетхэми (хасэхэм). Ар зэрэзэхащагъэр хы Іушъом Іус адыгэхэм къэралыгъо агъэпсын зэрафызэшІокІыгъэм

Берлин щыкІуагъ

ИлъэситІу хъугъэу лъэпкъ зэфэшъхьафхэм яфестиваль Берлин щэкіо.

Ащ фэдэу мы мафэхэми Германием икъэлэ шъхьаlэ фестивалыр щызэхащагъ. Зэкіэмкіи лъэпкъ зэфэшъхьафхэм яліыкіо куп 96-рэ ащ хэлэжьагъ. Германием ителеканалэу CDF зыфиюрэм ар игъэкіотыгъэу къыгъэлъэгъуа́гъ, зэкіэмкій нэбгырэ миллион фэдиз ащ еплъыгъ.

Германием щыпсэурэ адыгэхэри фестивалым зэрэхэлэжьагъэхэр тигуапэу хэтэгъэунэфыкІы. Мы къэралыгьом щыпсэурэ адыгэ кІалэу Хъуажъ Ергюн телефонкІэ къызэрэтиІуагъэмкІэ, орэдыІо купэу «Гугъэ» зыфиГорэм Тхьабысым Умарэ иорэдэу «Синан» зыфиІорэр фестивалым къыщи Гуагъ. ЦПыфхэм орэдыр агу рихьыгъ, къыдежъыугъэх, бэрэ Іэгу купым къыфытеуагъэх. Ергюн къызэрэхигъэщыгъэмкІэ, Берлин зыщыІэм къыщегъэжьагъэу адыгэ орэдым ащ фэдиз цІыф едэІу-

ОрэдыІо купыр Джэнчэтэ Айкут зэхищагь, икІал, ипшъашъ, ышнахьыжъ икІалэхэр ащ хэтых.

Фестивалыр сыхьати 7 кІуагъэ, адыгэ купым нэбгыри 100 фэдиз хэтыгъ. Хасэм ыцІэкІэ адыгэ купыр зэхэзыщагъэр Дуран Кая ары.

Фестивалым льэпкьэу хэлэжьагъэ пэпчъ ехьылІэгъэ къэбар кІэкІ дэтэу зэхэщакІохэм тхылъ къыдагъэкІи, ипчъагъэкІэ мини 140-рэ хъоу агощыгъ.

щаубытыгъ.

Адыгэхэм ащ зы нэкІубгъо

Германием ит Адыгэ хасэхэм я Федерации Іофым хэны фэхъугъэп. Фестивалыр зызэхащэщт мафэр къэмысызэ, адыгэхэм ятарихъ, якультурэ афэгъэхьыгъэу хасэм брошюрэ къыдигъэкІыгъ ыкІи ипчъагъэкІэ минитф хъоу мэфэкІым хэлажьэхэрэм аратыгъ. Тхылъ цІыкІум къыщыІотагъ адыгэхэм ячІыгужъ къикІыжьынхэу зэрэхъугъэр, етІанэ ахэр зыщыпсэугъэхэр, нартхэм, испунэхэм апыль къэбархэр ыкІи нэмыкІхэр.

— Зы культурэ зыкІодыкІэ, дунэе культурэр тхьамыкІэ мэхъу, — къыщеІо тхылъым. -Гупшысэ зиІэ цІыф пэпчъ пшъэрылъ зыфишІыжьын фае льэпкъ культурэр къэнэжьыным, дунаир нахь дахэ хъуным фэлэжьэнэу.

КъэкІорэгъэм щыІэщт мыщ фэдэ фестивалым адыгэу тиреспубликэ щыпсэухэрэм ащыщхэр хэлэжьэнхэу къяджэх.

Къэбарыр къытІэкІэхьанымкІэ ишІуагъэ къыгъэкІуагъ илъэсыбэрэ Германием щыпсэугъэ Едыдж Батырай.

СИХЪУ Гощнагъу.

Тхьаматэ хэдзыгъ

Республикэ общественнэ шІушІэ организациеу «Хьакурынэхьабл — Мамхыгъ» зыфиІорэм исовет бэмышІэу зэхэсыгъо иІагъ. Ащ зыщытегущы Гагъэхэр советым итхьамэтакІэ хэдзыгъэныр

Илъэс заулэкІэ узэкІэІэбэжьымэ зэхащэгъэ общест-

веннэ организациеу къуаджэхэу Хьакурынэхьаблэрэ Мамхыгъэрэ ащыщхэу къалэу Мыекъуапэ щыпсэухэрэр зыхахьэхэрэм илъэс зэкІэлъыкІохэм тхьаматэхэр тІогьогогьо щыхадзыгъэх. А пшъэрылъыр агъэцэкІагъ республикэм дэгъоу щызэльашІэхэрэ Бырсыр Батырбыйрэ (Хьакурынэхьаблэ

щапІугъ) Къуижъ Казбекрэ (Мамхыгъэ щыщ).

Аужырэ лъэхъаным тхьамэтэгъэ Къуижъ Казбек илъэ-ІукІэ а ІэнатІэм советым иІэгъэ зэхэсыгъом шыІуагъэкІыгъ. Ащ ычІыпІэкІэ организацием исовет итхьаматэу хадзыгъ къуаджэу Хьакурынэхьаблэ щапГугъэ Бгъошэ

(Тикорр.).

агу къэкІыжьыщт мэфэкІ

Лениным ыцІэ зыхьырэ Гупчэм мэкъуогъум и 23-м ныбжьыкІабэ къыщызэрэугьоигъагъ. Гъэтхэ къэгъагъэм фэдэу ахэр гъэкІэрэкІэгъагъэх. А мафэм нытыхэми, кІэлэегъаджэхэми ягущыІэ дахэхэр, фабэхэр ахэм афэгъэзэгъагъэх.

Хабзэ зэрэхъугъэу, Мыекъуапэ игурыт еджапІэхэр къэзыухыхэрэм къэлэ администрацием ипащэу Михаил Черниченкэр къафэгушІуагъ. ЕджэпІэ 32-мэ ялІыкІо нэбгырэ 700-м ехъурэмэ шІуфэс гущы Гэхэмк Гэ ащ закъыфигъэзагъ. ШІэныгъэу зэрагъэгъотыгъэхэм ахагъэхъонэу, лъэгэпІэ гъэнэфагъэхэм анэсынхэу Мыекъуапэ ипащэ ныбжьыкІэхэм къафэлъэІуагъ.

ЕтІанэ олимпиадэхэм, зэнэкъокъухэм кІэлэеджакІохэм гъэхъагъэу къащыдахыгъэхэр къаІотагъэх. Нэужым вальс къашъом мэфэкІыр лъигъэкІотагъ, ащ ыуж ныбжыкІэ насыпышІохэр къалэм иурам шъхьа Гэу Краснооктябрьскэм зэхэтхэу къырык Іуагъэх, къэлэ парк дэхьагъум дэжь нэпэеплъ сурэтхэр зыщатырарагъэхыгъэх.

Тиреспубликэ игурыт еджапІэхэм мыгъэ нэбгырэ 2500-рэ къачІэкІыгъ. Ащ щыщ нэбгыри 118-мэ дышъэ медальхэр къахьыгъэх, нэбгырэ 82-мэ тыжьын медалькІэ къаухыгъ.

ІЭШЪЫНЭ Сусан. Сурэтыр Іэшъынэ Асльан тырихыгъ.

Туризмэм хэхъоныгъэ ышІыщт

ИТАР-ТАСС-м къызэритырэмкіэ, Темыр Кавказым туризмэм хэхъоныгъэ щегъэшІыгъэныр лъэныкъо шъхьаІэу зэрэщытыр Урысыем и Премьер-министрэу Путиным джыри зэ къыхигъэщыгъ ыкІи Вице-премьерэу Александр Хлопониныр ащ фигъэзагъ.

Мы Іофыгъом анахьэу зыкъызиІэтыгъэр туризмэм ылъэныкъокІэ француз партнерхэм зэзэгъыныгъэ задашІыр ары.

Хлопониным агу къыгъэкІыжьыгъ Санкт-Петербург экономикэмкІэ щыкІогъэ форумым компаниеу «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфиІорэмрэ француз банкэу «Кэсс де Депо» зыфиІорэмрэ зэгъусэхэу ІофшІапІэ къызэІуахынэу зэзэгъыныгъэ зэрэзэдашІыгъэр. Французхэм мы Іофым еврэ миллиард 1,2-рэ къыхалъхьащт, урысые партнерхэм сомэ миллион 800 хагъэкІодэщт.

Вице-премьерым къызэриІуагъэмкІэ, зэхэт предприятием иІофшІэн зезыгъэкІошт ІофшІэпІэ купыр зэхащэгъах, шъхьадж зыфэгъэзагъэр ешІэ. Арэу щытми, урысые законодательствэм епхыгъэу французхэм упчІабэ къагъэуцу. ГущыІэм пае, сыда къикІырэр турист кластерым? Специалистэу мыщ къэкІощтхэм апае миграционнэ режимыр нахь къызэрыкІо хъущта, хьакъулахь фэгъэкІотэныгъэхэр шыІэштха ыкІи нэмыкІхэр.

2010-рэ илъэсым ичъэпыогъу мазэ Урысыем и Правительствэ унашъо ышІыгъ Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырым, Краснодар краим ыкІи Адыгеим туризмэм епхыгъэ хэушъхьафыкІыгъэ экономическэ зоних къащызэІухыгъэнэу. Ахэм «турист кластер» ара-Іуагъ. Мы Іофым изэшІохын Урысые Федерацием и Правительствэ иунашьок І Э ООО-у «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфиІорэр фагъэзагъ.

Прогнозхэм къызэрагъэлъагъорэмкІэ, мы проектым илъэсипшІым къыкІоцІ сомэ триллион хэхьащт ыкІи чэзыу-чэзыоу регионым ІофшІэпІэ чІыпІэ 300 къыщызэІуахыщт.

Мы илъэсым ижъоныгъуакІэ ыкІи имэкъуогъу мазэхэм къащегъэжьагъэу проектым игъэцэкІэн къыхэлажьэх Франциемрэ Австриемрэ.

Къэралыгъо Думэм мэкъуогъум и 15-м Урысыем ит хэушъхьафыкІыгъэ экономическэ зонэхэм яхьылІэгъэ турист кластерхэм афэгъэхьыгъэ апэрэ еджэгъум зэхьокІыныгъэхэр фишІыгъэх. Законым ипроект къызэрэщиІорэмкІэ, турист кластер хъурэр турист-зыгъэпсэфыпІэ хэушъхьафыкІыгъэ экономикэ зонэхэу Правительствэм иунашъокІэ Урысыем изы чІыпІэ е ичІыпІэ заулэхэм ащагъэпсыхэstates that the states $\overline{I au n \kappa au} \, I \underline{o \phi au r au a au a}$ and the states $\overline{a au a au a au a}$

ЗэгурыІоныгъэм къиныгъохэр

ШНАЖЫЕЄТІЙ

Урысые Федерацием и Общественнэ палатэ тызыхэт илъэсым имэкъуогъу и 21-м общественнэ едэ-Іунхэр щыкіуагъэх. Ащ хэлэжьагъэхэр тегущыіагъэх темэу «Разделенные народы России:правовой статус и трансграничное сотрудничество» зыфиюорэм. Зэхэщакіохэм а Іофтхьабзэм игухэлъэу агъэнэфэгъагъ гощыгъэ хъугъэ лъэпкъхэм къиныгъоу я эхэр, ахэм язэдэлэжьэныгъэ ыкlи lэкlыб къэралыгъохэм ащыпсэухэрэм ячіыгужъ къягъэгъэзэжьыгъэным епхыгъэ Іофыгъохэр зыгъэІорышІэхэрэ правовой базэр ыкіи къэралыгьо политикэр нахышіу шіыгьэнхэм яхьыліэгъэ Іофыгъохэмкіэ къэралыгъо федеральнэ, региональнэ ыкіи республикэ лъэгапіэхэм яорганхэм алъы эсыхэрэ рекомендациехэр ихъухьэгъэнхэр. Ащ и офшіэн хэлэжьагьэх УФ-м и Общественнэ палатэ, УФ-м ФедерациемкІэ и Совет ахэтхэр, Къэралыгьо Думэм идепутатхэр, республикэхэу Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Темыр Осетием — Аланием, Дагъыстаным, УФ-м Іэкіыб хэгъэгу Іофхэмкіэ и Министерствэ, УФ-м региональнэ хэхъоныгъэхэмкІэ и Министерствэ къарыкІыгъэхэр, Москва щызэхэщэгъэ лъэпкъ общинэхэм, федеральнэ СМИ-хэм яліыкіохэр, экспертхэр ыкіи аналитикхэр. Адыгэ Республикэм ыціэкіэ общественнэ едэlунхэм ахэлэжьагьэх льэпкь loфхэмкіэ, іэкіыб къэралыгъохэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряіэ зэпхыныгъэхэмкіэ ыкіи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ Комитетым итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр, Адыгеим и Ліышъхьэ иупчіэжьэгъухэм

япащэу Піатіыкъо Аслъан, Адыгэ телерадиокомпанием и і эшъхьэтет эу Жакі эмыкъо Вячеслав.

Москва къызекіыжьхэм, Шъхьэлэхъо Аскэр журналистхэм къафијотагъ УФ-м и Общественнэ палатэ зэхищэгъэ Іофтхьабзэм къыщыгущыІагъэхэм къаlэтыгъэ lофыгъохэм еплъыкlэу рагъэшlыгъэхэр ыкін ежь ащ къызыщэгущыіэм анахьэу анаіэ зытыраригъэдзэгъэ лъэныкъохэр.

Ащ къызэриІуагъэмкІэ, купышхохэр къарыкІыгъагъэх Темыр Осетием—Аланием, Дагъыстаным, нэмык республикэхэм. Джащ фэдэу Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым къарыкІыгъэхэр щыІагъэх. Пхъашэу, тарихъым ипІэлъэ чыжьэхэм къащыублагъэу Іофыгьо зэфэшъхьафхэр, агъэнэфэгъэ темэм дэхыхэзэ, къэзыІэтыгъэхэр къахэкІыгъэх. НахыбэмкІэ ахэр щыкІагьэу, мышІагьэу щыІэхэр арых къызыщыуцущтыгъэхэр. Ащ пае общественнэ едэГунхэр зезыщэгъэ-хэ Максим Шевченкэм, ары УФ-м и Общественнэ палатэ общественнэ зэдэгущы-Іэнымрэ гражданскэ обществэмрэ КавеІямынестыІшестяр естыноскех мысья рабочэ купэу агъэнэфагъэм ипащэр, темэм текІыгъэхэр къызэпигъэухэу бэрэ къыхэкІыгъ. КъэгущыІагъэх УФ-м ижурналистхэм я Союз СМИ-м иэтнокъиныгъохэмкІэ Гупчэу щызэхэщагъэм ипрезидентэу Къушъэ Сулыет, филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу, РАН-м и Къэбэртэе-Бэлъкъар Научнэ Гупчэ и Іофыш Іэу

ХьакІошъэ Мадинэ, Урысыем ифедеральнэ лъэпкъ-культурэ автономие ипрезидентэу Охътэ Александр, нэмыкІыбэр.

- Сэри Адыгэ Республикэм ыцІэкІэ Общественнэ едэІунхэм ахэлэжьагъэхэм апашъхьэ сыкъыщыгущыІагъ, — къыти-Іуагъ Аскэр. — ЗыцІэ къесІуагъэхэм ыкІи нэмыкІхэм къаІуагъэхэм ащыщыбэмэ адезгъаштэзэ, мышІагъэу къэнагъэхэм ягугъу шІыгъэным имызакъоу, тилъэпкъ пае УрысыякІэм илъэхъанэ хэгъэгум щызэшІуахыгъэхэри хэгъэунэфыкІыгъэнхэ зэрэфаер къыхэзгъэщыгъ. ГущыІэм пае, аужырэ илъэси 130-м къыкІоцІ тилъэпкъэгъухэр ІэкІыб къэралыгъохэм зэращыпсэухэрэм ехьылІагьэу зи тшІахэщтыгъэп пІоми хъунэу щытыгъ, хэгъэгушхор зэрэзэфэшІыгъагъэм ыпкъ къикІэу. Арышъ, УрысыякІэм илъэхъанэ ашІагъэхэри зыщыбгъэгъупшэхэ хъущтэп.

КъызэриІуагъэмкІэ, тилъэпкъэгъухэу ІэкІыб къэралыгьохэм ащыпсэухэрэм апае федеральнэ гупчэр яІэпыІэгьоу тиреспубликэ щызэшІохыгъэ хъугъэ лъэныкъохэм къатегущы Іагъ, щы сэхэмк Іэ ахэр нафэ къышІыгъэх. ГущыІэм пае, ІэкІыб хэгъэгухэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэр тиреспубликэ къэкІонхэ, тэ тахэхьан тлъэкІ у зэрэхьугьэр, Урысыем и Президент и УказкІэ Косовэ щыкІощтыгъэ заом къыхащыжьхи адыгэхэр тиреспубликэ къызэращэжьыгъэхэр, унэхэр афашІхи къоджакІэ зэрафагъэпсыгъэр, унэ зышІынэу фаехэм чІыгу Іахьхэр зэраратыгъэхэр политикэш ум димыштэу пфэ Іощтэп. Бзэ зытІущ зышІэхэу тиреспубликэ къэкІожьыхэрэм урысыбзэри аІэ къырагъэхьан зэралъэкІырэр пстэуми янэрыльэгъу. ДжырэкІэ а Іофыр къызэрыкІоу щымытми, къиныбэ къыпыкІэу къыхэкІми, вид на жительствэ къа Гахын, гражданствэ къыдахын альэкІы. КъэкІожьыгъэхэр чІыпІэм егъэсэжьыгъэнхэм фэгъэзэгъэ Гупчэу къызэІуахыгъэм бюджет мылъкукІэ Іоф ешІэ. ДжырэкІэ лъэкІэу иІэр тызэрэфаем лъыкІэмыхьэрэми, къэкІожьы зышІоигъохэм апае Іофыгъо гъэнэфагъэхэр ащ щызэрахьэх. Урысые законодатель-

ствэм ищыкІэгъэ зэхъокІынгъэхэр фашІыжьхэмэ, льэпкъ къинынгьохэм язэшІохын бэкІэ нахь ІэшІэх хъущт. Джащ фэдэу гугъэпІэшІухэр къетых СНГ-м ІэкІыб къэралыгьохэм ащыпсэухэрэ тихэгъэгогъухэмк и международнэ гуманитарнэ зэдэлэжьэныгъэм иІофхэмкІэ Федеральнэ агентствэм дашІыгъэ Зэзэгъыныгъэу Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ зыкІэтхагъэми. Ащ ыгъэнэфэрэ лъэныкъохэм япхыгъэ щысэхэми Аскэр къащыуцугъ, Общественнэ едэІунхэм ахэлэжьагъэхэр щигъэгъозагъэх.

Тызыхэт илъэсым зиІофшІэн езыгъэжьэрэ а Зэзэгъыныгъэм зэригъэнафэрэмкІэ, федеральнэ бюджетым къыхэкІырэ мылъкумкІэ Адыгеим иапшъэрэ еджа-пІэхэу АКъУ-м, МКъТУ-м ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыщт тилъэпкъэгъухэр ащарагъэджэщтых, общежитиехэм арагъэсыщтых. ЫпкІэ хэльэу джырэкІэ тиреспубликэ нэбгырэ 30 ны Іэп шырагъаджэрэр. Ари хэхьоныгъэк Іэ умыльытэн плъэкІыщтэп. Джащ фэдэу ІэкІыб къэралыгъохэм ащыпсэурэ тильэпкьэгъухэр езыгьэджэщт нэбгыритІу федеральнэ бюджетым къыхэкІырэ мылъку пэІуагъахьэзэ агъэкІощт, ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыгъэ нэбгыритІу Адыгеим щырагъэджэщт, ядэжь агъэзэжьмэ, адыгабзэри урысыбзэри щарагъэшІэнхэ альэкіннэу. Джащ фэдэу адыгэ культурэм епхыгъэ шІэнэгъэхэри арагъэгъотыщтых.

НэмыкІ щысэхэри ыгъэфедэзэ, тилъэпкъэгъухэу ІэкІыб къэралыгъохэм ащыпсэухэрэм зэпхыныгъэу адытиІэхэм, ахэм апае Адыгеим щашІагъэхэм ыкІи щызэшІуахыщтхэм Общественнэ едэІунхэм ахэлэжьагъэхэр ащигъэгъозагъэх, джырэкІэ пэрыохъу хъурэ лъэныкъохэм къащыуцугъ, ыпэкІэ къэгущыІагъэхэм хагъэунэфыкІыгъэ лъэныкъохэу зыдыригъаштэхэрэми ягугъу къышІыгъ.

Нэужым тиупчІи джэуап къыритыжьыгъ. Ар фэгъэхьыгъагъ Грузием къикІыгъэ тележурналистхэм Къэралыгьо Думэм идепутатэу Сергей Марковым дашІыгъэ зэдэгущыІэгъум адыгэхэр ащ зэрэщиушъхьак Іугъэхэм ыкІи ащ пае Общественнэ палатэм хэлэжьагъэхэм апашъхьэ зыщиумысыжьыгъэу къэбар зэрэзэхэтхыгъэм. Аскэр къызэриІуагъэмкІэ, а къэбарыр шъыпкъэ. Ау адыгэ лъэпкъыр ыумысынэу гухэлъ гори имы Іагъэу, телевидением къыщекІокІрэ роликыр монтаж фэдэу агъэпсыгъэу къариГуагъ.

ИкІ эухым Аскэр къызэри Іуагъэмк Іэ, Общественнэ едэГунхэм ащаштэгъэ Рекомендациехэр зифэшъошэ къэралыгъо хэбзэ органхэм алъагъэ Іэсыщтых.

Черкесхэр къэтэщэжьха, ахэкІокІэжьха?

Джары шъхьэу фишІыгъэр Къэбэртэе- нэмыкІ къэралыгъохэм нэбгырэ 100 000 шъыпкъэу зыкІилъытэрэм къыщыуцугъ. шІуагъэ къэкІощтхэм. Ахэр зэхэушъщественнэ движениеу «Хасэм» итхьаматэ игуадзэу Щыхъо Замир Общественнэ едэ-Іунхэм докладэу къащишІыгъэм. Слайдхэр ыгъэфедэхэзэ, къэзэрэугъоигъэхэм ащ къафиІотагъ, къаригъэлъэгъугъ тилъэпкъэгъухэу ІэкІыб къэралхэм ащыпсэухэрэр ячІыгужь къэщэжьыгъэнхэм епхыгъэ къиныгъохэм еплъыкІзу афыриІзр.

Урысые пачъыхьагъум жъалымыгъэу зэрихьагъэм ыпкъ къикІзу черкес лъэпкъым ипроценти 10 нахьыбэ чІыпІэм къимынэжьэу, адрэхэм ячІыгу абгынэн фаеу зэрэхъугъагъэмкІэ къыубли, непэ ІэкІыб къэралыгъо 50 фэдизым тилъэпкъэгъухэр зэращыпсэухэрэр ыкІи япчъагъэкІэ миллион пчъагъэ зэрэхъухэрэр нэрылъэгъу къышІыгъ. КъызэриЇуагъэмкІэ, Тыркуем нэбгырэ 7000000, Сирием — 200 000, Иорданием — 130 000-рэ, Евросоюзым хэхьэрэ хэгъэгухэм — 150 000-рэ, Иракым 40 000, Ливием — 30 000, Темыр

Бэлъкъар Республикэм щызэхэщэгъэ Об- фэдиз ащэпсэу. Ащ къык Іэлъык Іоу къы- Социальнэ-экономикэ лъэныкъом къыте- хьафык Іыгъэ купих хъущтыгъэх. Апэрэ Іуагъ бэмышІэу зэхащэгъэ Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырым джыри зэ черкесхэр хэгъэгу кІоцІым щызэкІэрычыгъэхэ зэришІыгъэр ыкІи ащ уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр.

СССР-р щымыГэжь зыхъугъэм къыщыублагъэу тилъэпкъэгъухэр къэщэжьыгъэнхэм зэхьокІыныгъэхэр фэхьугъэх нахь медехиливая уолеап мехфили, имелшим федеральнэ гупчэм икъу фэдизэу уасэ афишТыгьэп. Ильэс 20 хъугьэу къызыкТэльэІухэрэ льыныкъохэм хабзэм ильэгэпІэ пстэури икъоу зэримыгъэгумэкІыгъэм ІэкІыб хэгъэгухэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм гумэкІыгъохэр къазэрахилъхьагъэр хигъэунэфыкІыгъ. Ащ зэрэтетыр хэплъэгъонэу щытыгъ 2011-рэ илъэсым жьоныгъуакІэм и 21-м тыдэкІи шыкІогъэ шъыгъо мафэм.

ИеплънкІэхэр къыІуатэхэзэ, Щыхьо Замир черкесхэр яижьырэ чІыгужъ къэ-Америкэм — 30 000, Азием — 10 000, щэжьыгъэнхэр непэ Урысыем ищык Іэгъэ

гущыІэзэ, къыІуагъ ахэр къызэращэжьыхэрэм дыкІыгьоу Урысыем ІэкІыб хэгьэгу мылькури нахьыбэу къызэрихьащтыр, ІэпэІэсэныгъэ зыхэлъ кадрэхэр нахьыбэ зэрэхъущтхэр, демографие лъэныкъомкІэ ишІуагъэ къызэрэкІоштыр, ІэкІыб хэгъэгухэм ащагъэфедэхэрэ ІофшІэкІэшІухэри къызэрэзыдахьыщтхэр. Джащ фэдэу общественнэ-политическэ ыкІи моральнээтическэ лъэныкъохэмкІи тилъэпкъэгъухэр къэщэжьыгъэнхэм шІуагъэу пылъхэм къатегушы Гагъ.

ИгущыІэ лъигъэкІуатэзэ, Общественнэ едэІунхэм ахэлэжьагъэхэм анаІэ тыраригъэдзагъ мы лъэхъаным Къэралыгъо Думэм фэкІорэ предложение куп черкес общественнэ организациехэм зэрагъэхьазырырэм. Ар къащыуцугъ зэкІэрычыгъэ хъугъэ черкес лъэпкъыр зы шІыжьыгъэнымкІэ хабзэм зэрихьан фаеу ылъытэрэ лъэныкъохэм ык и къиныгъоу щы Ізхэр дэгъэзыжынгъэнхэмкІэ хэпшІыкІэу зи-

чІыпІэм ыгъэуцугъ зэкІэ черкесхэу (адыгэхэу) ІэкІыб хэгъэгухэм ащыпсэухэрэр Урысые Федерацием ихэгъэгогъухэу лъытэгъэнхэр. ИщыкІэгъэ шъыпкъэу ылъытагъ черкесхэм вид на жительствэ ятыгъэныр къызэрыкІо шІыкІэм тетэу гъэпсыгъэныр. Джащ фэдэу къэзыгъэзэжьы зышІоигъо черкесхэм къафыкъокІырэ мехнестисьжиесстер дехостинися Імамен фэшІ зэшІохыгъэн фаеу ылъытэрэ нэмыкІ лъэныкъохэми къащыуцугъ.

Зэфагъэ хэлъэу къэпІон хъумэ, Щыхьо Замир къы Гуагъэхэм зыдемыгъэштэн ахэльыгъэм. Хабзэм пэуцужьыгъэп, мыенашен естыхиетер, пестаІлоІнд нусх хэльыгъэм. ЗэкІэри зэгьэкІугьэу, УрысыемкІи къэзыгъэзэжьы зышІоигъохэмкІи федэу зэрэгъэпсыгъэщтым тетэу зытегущыІэгьэхэ темэм епльыкІзу фыриІэр къыриІотыкІыгъ.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Шъэчэ меджлисыр зызэхащагъэр илъэси 150-рэ хъугъэ

1861-рэ илъэсым мэкъуогъум и 13-м Шъачэ икІэй щызэрэугъоигъагъ адыгэхэмрэ убыххэмрэ ялІыкІохэм язэфэс. Мыщ щырахъухьагъ зэхащэнэу к мехэи оалыР-оалеГи есышП «Национальнэ Совет» исоюз. Союзыр зэрищэнэу меджлисэу (правительственнэ гупчэ) нэбгырэ 15-у зэхэтым цІэу фашІыгъагъэр — «Шъхьафит зэфэсышху». Меджлисым краир округ 12-у ыгощыгъ, округ пэпчъ муфтий, къадый, мухътар (старшина) афигъэнэфагъ. КъушъхьэчІэсхэм зэхащэгъэ правительствэм рихъухьагъ яшъхьафитыныгъэ къаухъумэжьынэу ыкІи ащ пае цІыфхэр къыхэщыгъэнхэу. Урысыеу къушъхьэчІэсхэм яшъхьафитыныгъэ атезыхырэм пыщытышъунхэмкІэ яшІуагъэ къарагъэкІынэу Тыркуем, къо--еІк мехоалыпы кыралығы жаралығы жаралығы жаралығы жаралығы жаралығы жаралығы жаралығы жаралығы жаралыны жаралығы жаралы жаралығы жаралы жарал пыІэгъу щыгугъыхэу зафагъэзэгъагъ. Ау ащ зи ишІуагъэ къэкІуагъэп, узыщыгугъын ІэпыІэгъу ІэкІыбым къикІэу адыгэхэм къаІукІагъэп.

КъушъхьэчІэсхэм ятхьамыкІагъо ежьхэм зэшІуахынэу чІыпІэ радзагьэх, анахь дзэшхоу Европэм итыгъэм имыкІочІэгьоу пэІуадзэгьагь. Ащ къыхэкІыкІэ, ащ ыуж кІэкІэу итхэу къэзэкъыдзэхэм ахъункІэжьыщтыгъэ.

Заом иаужырэ илъэсхэм къагъэшъыпкъэжьыгъ чІыгу техын, псэупІэ зепхьон гухэль мэхъаджэу пачъыхьэми, ащ къыдеушъэкІырэ купми, генерал лъыгъачъэхэми зыда-Іыгъыгъэм пэуцужьырэ адыгэ льэпкьым зыфэдэ къэмыхъугъэ гугъэу хэлъыр зэрэгъунэнчъэр. Шъхьафитыныгъэм игушъхьэ кІуачІэ иІэшІугъэ илъэсишъэ пчъагъэм зыпкъырызыщэгъэ льэпкъыр зэтепІэжэныр зэрэмыпсынкІэр пачъыхьэми, идзэ зепхъуакІуи къагурыІогъагъ.

Меджлисэу «Великий меджлис вольности черкесской» -оІт осфеги местистро Іифиє нэрэ Александр икъэк он тефэу зэхащэгъагъ. Ащ рихъухьагъэмэ зэкІэмэ анахь шІокІьшІэ зимы Гагъэр заом икъэгъэуцунрэ Черкесиемрэ Урысыемрэ зэдыряІэщт зэфыщытыкІэхэмрэ. Меджлисым изэхэщэнрэ пачъыхьэм икъэкІонрэ ау сыдми зэтефэгъагъэу пІоныр тэрэзыІоп. Мыхэм язэтефэн адыгэ дзэкІолІхэм рапхыщтыгъэ заом икІокІэщтыр. Сыда пІомэ ыпэкІэ ар зэхашІэгъахэу щытыгъ. Ащ анахьэу уезыгъэгупшысэрэр меджлисым изэхэтыкІ, къызэмыпльэкІ у Іоф ышІэнэу зэрэгьэпсыгъагъэр, Іофэу зэшІуихыщтмэ заор нахь псынкІ у зэраухыщтыр къызэрэдальытэщтыгъэр ары. Джары Тамань къэкІощт пачъыхьэм ІукІэгъэ делегатхэм кІагъэтхъы ашІоигъуагъэу

меджлисым рихъухьэгъэ Іофыгъохэр. ЯтІонэрэ Александр зэхихырэр ащ фэдизэу шІогъэшІэгъоныгъэп. Ары пакІошъ, зэІукІэгъэ лъэныкъуитІум Іофышхоу яІагъэр зыфихьыщтыгъэр адыгэхэр Урысыем зэрэгохьащтхэм уехъырэхъышэжьынэу зэрэщымытыр арыгъэ. Ежь адыгэхэм ацІэкІэ зэІукІэгъум хэлэжьэгъэ делегатмэ пачъыхьэм фагъэуцугъэ хэкІыпІэм хьамэт-Амин Іашэр ыгъэтІыкъызэрэдильытэщтыгъэмкІэ, лъи, урысыдзэмэ зызаретым,

Меджлисыр ау сыдми адыгэмэ агу къэкІыгъэ пае е Къырым заом (1853 — 57 илъ.) хэлэжьэгъэ хэгъэгухэм анаІэ къызытырарагъэдзэнэу арыгъэп зыфызэхащэгъагъэр. Мыщ изэхэщэни, изещэни, игугъу зэра-: естини енаскем имтрыны : апэрэмкІэ, КъокІыпІэ Кавказым Щамилэ Барятынскэм гъэрэу зызыщыретым (1859 илъ.) ащ егъэпшагъэу инаибэу МыхыІушьом щыпсэурэ адыгэхэр зэо стратегическэ нэшанэхэр

УИЛЪАХЪЗ ЈЕПЛЪЗЦ ЦЩЫСМЗ...

агъэкощынхэу ауж къимыхьанхэу ыкІи заор агъэуцужьынэу ары. Пачъыхьэм ар къафидагъэп ыкІи зэкІэми шъищым ехъу зыхэтыгъэякъушъхьэхэр къаригъэбгынэнышъ, Пшызэ шъолъыр ехъурэ къэзэкъыдзэмрэ адыгэлъхъанчэм итемэнылъэхэм е Тыркуем кощынхэу къафигъэпытагъ. Мы зэІукІэгъур ары адыгэхэр зыдифыщтхэр пачъыхьэм кІэгъэтхъыгъэу къызыхигъэщыгъэр. Ащ къыпаІо, Къырым заор аухыгъэ къодыеу, 1957-рэ илъэсым ащ игугъу къышІыгъагъ кавказыдзэу Барятынскэр зипащэм иштаб и Іэштьхьэтетэу Милютиным зигугъу къышІыгъагъэу, ау сыдми зэщыфэІуатэкІэ генералэу, тарихъ шІэныгъэлэжьэу Фадеевым а гухэлъымэ къахипхъотыгъэм: «Урысыем ищык Гагъэр Кавказ щыпсэухэрэр арэп, ежь Кавказыр ары нахь».

шІэхэу зэблэхъугъэ хъугъагъэх. КъокІыпІэ Кавказым щызэощтыгъэ дзэхэу нэбгырэ мин хэмрэ нэбгырэ минишъэм хэм къапагуадзагъ. Европэм ащ фэдизыдзэ иІэу зы къэралыгъо итыгъэп ащыгъум.

ЯтІонэрэмкІэ, урыс пачъыхьэм Къырым заом губгъэнэу хихыгъэмрэ Кавказ къыщыдэмыхъурэ текІоныгъэ «псынкІэмрэ» зэригъэнэгъоджэнхэ амалхэр ыГэ нахь къихьагъэхэу зыщыгугъыжьыщтыгъэ, дзэхэми ахэм лъыпсэу агъачъэрэм гурышэкІэ адезыгъаштэрэми ягугъэмэ зыкъа Гэтыгъ. Кавказ афэмыштэмэ, зэрэзэхакъутэщтым, щыпсэухэрэм лъэпкъгъэкІод, лъэпсэич заор адашІыным иамалхэр нахь къэлъэгъуагъэх.

ЯщэнэрэмкІэ, ащ дакІоу мощ фэдизэу уІэшыгъэ кІуачІэу зы чІыпІэ иугьоягьэм, зы лъэныкъо пхырихыныр нахь Іэрыфэгъу хъугъэ. Меджлисым рихъухьэгъэ дзэ угъоикІэу унэгъуишъэ пэпчъ нэбгыритф зэоным фэмыгъэсагъэу, фытемыгъэпсыхьагъэу къыхэщыгъэным зыкІи уигъэрэзэнэу щытыжынгып. УІэшыгы кІуачІ у заом ихабзэхэмрэ иуставрэ атегъэпсыкІыгъэм ошІэ-дэмышІэ тебанэрэ псынкІэ тельэдэ-техъушъутырэкІэ щабэкІэ орэ Іашэмэ, топмэ уапэуцужьыным игъо икІыгъагъ.

-иуахынсап, сІхмеченеІппР тІоу заокІэ зэпэгъокІыгъэмэ язэу зихахьо ыгъэгушхорэмрэ, зихэкІ ыгъэгукІаерэмрэ къызыщылъэгъон зэман бгъуитІур ифэгъагъ. Адыгэмэ сыд фэдизэу ягушхуагъэу, ащ ягъогу бэрэ афызэІуихыгъэми, зыхэмыхьорэм зэрэхэкІырэм уехьырэхъышэжьынэу щытыгъэп.

ЯтфэнэрэмкІэ, урысые къэралыгъом икІоцІ Іофыгъохэр къэпсынкІэнхэм, крепостной зэфыщытыкІэу хэгъэгум фэмыІэтыжьышъурэм имашІо кІэпщэ тІэкІукІэ зэхэгъэнэжьыгъэным игугъэ зыхигъотэжьыщтыгъэ. Пачъыхьэм, икъотэгъумэ ямыдэІоу зэригъэкІурэ крепостничествэм игъэк Годын къушъхьэчІэсмэ къатырахыщт чІыгумкІэ яамалхэм къахэхьонэу ежэщтыгъэх, лэжьэкІо жъугъэмэ сыд къяхъулІэщтми, къапыщылъыр нахь тхъагъоу агурыІощтыгъэ. Къэзэкъыдзэу Кавказ икъэунэкІынкІэ ышъэ икІыным нэсэу зылъэкІ къэзымыгъэнагъэм иІофхэр лъэныкъо пстэумкІи дэигъэхэп, чІыгурэ псэупІэрэ къазэратыратакъощтыгъэм имызакъоу, дзэхэщэнымкІэ, гъунэпкъэ къэгъэгъунэнымкІэ пачъыхьагъум, тетыгъом фэлажьэщтыгъэх, фэчырэщтыгъэх.

ЯхэнэрэмкІэ, илъэси 150-рэ къызэханэмэ, кІосэжьызэ, ау аужырэ илъэс 35-м зэпыуи, зэпычи зимы І эз заом пэ І утыгъэ адыгэ лъэпкъым илъэкІкІи, ицІыфышъхьэкІи, имылъкукІи ащ нахьыбэ фэмыщэчыным нэсыгъагъ. Ежь лъэпкъым изыкІыныгъи лъэшэу къеІыхыгъагъ, зэгурымы Іоныгъэм иегъэшхуи къакІощтыгъэ.

Ар нэрыльэгъу шъыпкъэу къышІыгъагъ меджлисыр зызэхащагъэм ыужырэ илъэсым пачъыхьэу ЯтІонэрэ Александр Новосвободнэ шъофым къызэкІом. Адыгэ зэуакІохэу дзэкІолІ минитф фэдизэу убых дзэпащэу — меджлисым итхьаматэу Бэрзэдж Джырандыкъо-хьаджэр зипащэр пачъыхьэм шъофым къыщежэ-

(ИкІэух я 12-рэ нэкІуб. ит).

aleude de saleude de s

И щхьэм и хуитыныгъэм зыри пищІыркъым адыгэм, лей кІэльызумыхьэмэ, сабийм хуэдэу жыІэдаІуэщ, ухуэткІийми, ухэзэгъэнущ, уемыкъуэншэкІ закъуэ, — ар къыпхуидэнукъым. И лІыгъэ тепсэльыхь хабзэкъым адыгэр, и щхьэ щытхъужынукъым, ауэ нэгьуэщІым лІыгьэ зэрихьамэ, абы щытхъункІэ зигьэнщІынукъым.

ЛАПИНСКИЙ Теофил.

Зауэм щы Гухьэк Гэ, адыгэхэм и Гэщэфащэ нэхъыфІ дыдэмкІэ зызэщІеузадэ. И Іэщэрэ и фащэкІэ ар лъэпкъ куэдым къахощ, Азием дэнэ къэна, Европэми щыслъэгъуакъым шэрджэсым и Іэщэмрэ и фащэмрэ нэхъ дахэрэ нэхъ Іэрыхуэрэ.

Хъан-Джэрий.

Адыгэ шуудзэм пэувыфынукъым Европэм я нэхъ шуудзэ лъэш дыдэри: ар бийм щебгьэрык Гуэк Гэ, уафэхъуэпск Гым хуэдэщ. Шымрэ уанэгум ис адыгэ шууейхэмрэ апхуэдизкІэ зэрощІэ, зауэм хуэгьэсащи, зрачмэ, я занщІэр я гьуэгущ - бийр иращІыкІ. Шэрджэс зауэлІыр гъэр зыщІыфын шыІэкъым, лъы ткІуэпс къыщІэнэжыху зэуэнущ.

СПЕНСЕР Эдмонд. 1837 гъэ

КъэбэрдеишІми исыр зы лъэпкъщ, ижь-ижьыж лъандэри иджыи щхъэхуитш ахэр, япшхэм ящыщ зыкъомым АрысеймкІэ зрагьэбами, зыми дэкъузэн зрагьэщІакъым.

Абыхэм я щхьэм и хуитыныгъэм пащІ щыІэкъым, я гъунэгъу къэралхэм я ІэмыщІэ зралъхьэн дэнэ къэна, уеблэмэ япшхэми зрагьэувэл Іэфынукъым, езыхэр мыарэзымэ. Абы къыхэкІкІэ, пщым пщІэрэ унафэрэ зэрызыІэригъэхьэфынур езым и лІыгъэ къудейкІэщ. ГЕРБЕР Иоганн. 1728 гъэ.

Абыхэм (шэрджэсхэм) къапэлъэщын шыІэнутэкъым, зэгурыІуэрэ зы дзэпщым иунафэм щІэувэтэмэ.

> БАРБАРО Иосафат. (Венеще). 1441 гъэ

Адыгэм деж еблэгъа хьэщІэр къыщІыхэщтыкІын щыІэкъым — ар быдапІэм ис пэльытэщ: и хьэщІэр ихъумэурэ, бысымым и гъащІэр итыфынущ. ЩригъэжьэжкІэ, шу гъусэ

хуимыщІауэ бысымым хьэщІэр гъуэгу

тригъэхьэжынукъым. Гъуэгу тригъэхьэжа хьэщІэм зыгуэр кІэыщыщІ хьужыкІ эуэмэ, абы иль имыщІ эжауэ, адыгэр етІысэхынукъым.

ПАЛЛАС Петр-Симон. (Германие). 1793 гъэ

ХахуагъэкІэ, ІушыгъэкІэ, дахагъэкІэ Тхьэр абыхэм (шэрджэсхэм) къазэрысуэмыупса къэнэжакъым: а псомкІи ахэр къахощ Кавказым ис лъэпкъхэм. Я хуитыныгьэр зэрахъумэн лІыгьэ яхэлІэу къэгьуэгурыкІуащ ахэр ижьижьыж лъандэрэ.

ОММАР де ГеллІ.

Къэбэрдейхэм, шапсыгьхэм, Псыжь адрыщІ ис адрей адыгэ льэпкъхэм я шуудзэм ебгьапщэ хьун зыщІыпІи щысль-

Щэрджэсхэм я льахэр тельыджэш, пхъэщхьэмыщхъэ жыгхэр щык ГуэдыкІейщ, япсхэр къабзабзэщ, мэзыр я гъунэжщ. Хьэуар абы щыкІэабзэ дыдэщ, зэгыц. Шэрджэсхэр зэрыльэпкь дахэр зи фІыщІэр арауэ сольытэ. Льахэ дэгъуэ дыдэ зэрисымрэ гъэсэныгъэ тэмэм зэрахэльымрэ льабжьэ хуэхьуащ адыгэ льэпкьым и дахагьэм.

ФЕРРАН, франджы дохутыр.

1702 гъэ.

ээ Хэппьэгьуаш дызыіутіэнатіэр 😎

ХьэтІохъущокъуэ Исмел адыгэ лъэпкъ цІэрыІуэм къыхэкІащ, 1787 — 1791 гъэхэм екІуэкІа урыс-тырку зауэм иужькІэ, епщыкІуиянэ лъщІыгъуэм и кІзухым щыщІэдзауэ дунейм ехыжыху, Къэбэрдейм къыщыхъуа Іуэху псоми хэтащ, и цІэр нобэр къыздэсым адыгэхэм ящыгъупщакъым.

1805 гъэм Гумыщхьэ щызэхэта Адыгэ Лъэпкъ Хасэм зэрыщыжи амк Іэ, ХьэтІохъущокъуэ Исмел илъэс тІощІ и пэкІэ щІалэ дыдэу Къэбэрдейм икІауэ щытащ, и адэм и унафэм ипкъ иткІэ, «щІэныгъэ зригъэгъуэтын папщІэ». (ХьэтІохъущокъуэ Исмел къыщалъхуар ІупщІкъым, зэралъытэмкІэ, 1750 гъэрщ).

ИЛІЭС ТІОЩІЫМ нэсащ сэ хэкум мыфІми. Я хабпэІэщІэ сызэрыхъурэ. 1794 гъэм пІалъэ кІэщІкІэ сыкъыфхыхьэжауэ зэрыщытам и гугъу сщІынкъым. Си хэкум и Іуэху зытетым щыгъуазэ зыхуэсщІыным сыхунэмысауэ, си насыпыншагъэм къыдэкІуэри, абы щыгъуэ сыфхэкІыжауэ щытащ. Си щхьэкІэ къызэуэлІа псом сытепсэлъыхьынкъым, сыту жыпІэмэ сэ сезыгъэзыр си псэм и щІасэ си хэкур нобэ зыІут ІэнатІэрщ, сызыхуэлажьэри абы и фейдэ зыхэльымрэ тыншыгъуэ зэриІэнымрэщ. Си хэкум сэбэп сыхуэхъун мурадкІэщ сэ унэм сыщІикІари, ди лъэпкъ цІэрыІуэм сыхэсыжатэмэ, гухэхъуэгъуэу сиІэнкІэ хъуну псори къыщІызэзнэкІари, гъашІэм и ІэфІыгъэкІэ къызэтэ щІалэгъуэм сыщІемыблари. А псори ІэщІыб щІэсщІар, вжызоІэ сэ, щІэныгъэм зезыгъэузэщІа, цІыхур зэгурызыгъэІуэфын хабзэхэр зэнухы пестие пестие вышенестие щхьэкІэщ. Си лъэпкъэгъухэм фІыгъуэ

Къэбэрдей Лъэпкъ Хасэм и пащхъэм Хъэтlохъущокъуэ Исмел 1805, 1806 гъэхэм щыжиlа псальэ

къезгъэуэлІэн папщІэ, бжьэм хуэдэ сыхъуным сыщІэкІэуащ сэ, сэбэп хъупхъэр зыщІэскъуэурэ си хэку лъапІэм къисхьэныр си хъуэпсапІэти.

Ди адэм и унафэм седа-Іуэри, си гум къыщІитхъыу сикІауэ щытащ сэ ди хэкум. Урысейм сыкІуащ, сфІэзэри сигу техуэртэкъым сащыхыхьагъащІэм. Гугъу сыдехьурэ зэзгъэщІащ я бзэр, ар зэзгъэщІа нэужыц я хьэлщэнкІэ нэхь щысцІыхуар. Дэ тхэмыль куэд ядэслъэгъуащ абыхэм, ядэслъэгъэуащ дэ зэдмыгъэкІу куэди. Урысейр

къэралышхуэш, шІэныгъэмрэ зыужьыныгъэмрэ зыщиубгъуащ. Урыс къэралыр къулейщ, и къарур, и гуащ эр инщ, ц ыху мелуан щэщІрэ хырэ исщ абы икІи, пащтыхьыр хуеймэ, а цІыху бжыгъэм и Іыхьэ

щанэр зауэлІ хуэхъунущ. Къэрал лъэщым дыщригъунэгъукІэ, ар къызэрытщхьэпэным и ужь дитын хуейщ дэ, ди щхьэр тхъумэжын папщІэ. Фи фІэщ фщІы, си

лъэпкъэгъу лъапІэхэ, ди акъыл дитыжмэ, ди гъунэгъу лъэщым и ней зыщыдгъахуэ зэрымыхъунур.

Ди гум зэи имыху адэжь Іущхэм я уэсятщ а къэрал лъэшым и жьауэм дыщІэтын хуейуэ. Фэри зэрыфщІэщи, динкІэ ди благъэ Тырку къэралыр къарууншэ дыдэ хъуащ...

Персхэр муслъымэнщ, ауэ я лІыщ-

хьэхэр зэгуры Гуэркъым, зы унафэ яІэкъыми, зыр зым щыхьэжауэ зэрошх. Куэд щ акъым, дызыпэмыльэщынум дыпочвои, ди шхьор хотлъхьаш, ди пшІори ехуэхащ. Акъыл зиІэмрэ и хэкур фІыуэ зылъагъумрэ къэыгурыІуэнщ дыщыунэхъуну махуэр къызэрыблэгъар. Зи щІыхыр льагэ хасэ, дэ псоми дольагъу икІи зыхыдощІэ ди хуитыныгъэр тфІэкІуэдынкІэ шынагъуэ зэрыхъуар. Апхуэдэ насыпыншагъэр, и щхьэр течауэ жысІэнщи, зи лажьэр дэращ, сыт щхьэкІэ жыпІэмэ дэ, уеблэмэ зэунэкъуэщхэми, ди акъыл зэтехуэркъым. Абы къыхэкІкІэ ди лъэпкъри зэкъуэткъым, псори зэзыгъэдэГуэн тхьэмадэ диГэжкъэым. Пщы щІалэхэр нэхьыжьхэм едэІуэжыркъым, я нэр щІалагъэм къыщепхъуэри, гу лъатэркъым ди лъэпкъым и кТуэдыжыгъэуэр къызэрыблэгъам: щхьэзыфІэфІхэм я зэранкІэ лъэпкъым къытохуэ ди гъунэгъухэм я губжьыр, дяпэкІи къытехуэнущ, абы дытетынумэ.

ФызэтеувыІэ, льэпкІэ насыпыншэ, фи акъыл фихьэж, фегупсыс дэр нэхърэ еднишетспид мишет сІхен сІхен дыпэмылъэщынрэ, ди щхьэр хэдвмыгъалъхьэ, фызэчэнджэщ мы хасэм кърихьэлІахэр, ди лъэпкъым къылъэІэса шынагъуэр зыщхьэщытха зэрыхъунум и унафэр фщІы. КъурІэным сытеІэбэурэ псом япэ тхьэ сІуэнщ унафэр захуэмэ, цІыхур зыгъэжакъэуэ хьэгъапхъэхэм ар ящысхъумэнкІэ — си псэр пытыху, лъы ткІуэпс къзысщІэмынэжыху. Ауэ сынывольэІу, кІыхьлІыхь зывмыщІ, шынагъуэр къытщхьэщыхьакІэщ, зэман диІэжкъым. Ди зэман мащІэр къэдвгъэгъэсэбэп, псоми къытщхьэпэн Іуэху икІэшІыпІэкІэ длэжьын папшІэ. Зыщывмыгъэгъупщэ зэрызэгурымыІуэм къыхэкІкІэ кьэрал куэд зэрыхэкІуэдэжар, фигу ивгъэлъ лъэпкъ псо дэнэ къэна, уеблэмэ унагъуэ закъуэри, унафэшІ Іущ ямыІэмэ, я къарур кІуэщІурэ, зэрыунэхъур...

~~~~*****

~~3-46-31-~~

(ИкІэух. Я 4-рэ нэкІуб. къыщежьэ).

Пачъыхьэу ЯтІонэрэ Александр иІумэтхэмрэ ишъхьэухъумакІохэмрэ кІыгъухэм гъогу рати, урыс пачъыхьэр нэбгырэ минитф уІэшыгъадзэм ыпашъхьэ къиуцуагъ. Сэлам къарихи, шъхьэкІафэ зыфишІырэ ипэуцугъомэ апашъхьэ къыщиІуагъ чІыпІитІукІэ мэшІоку гьогу Новороссийскэрэ ТІуапсэрэ якІуалІэу ышІынхэу, ащ ифэшъуашэкІэ зипсэупІэ тефэхэрэр лъигъэкІотэнхэу, зыми зэрар имыІэнэу къыгъэгугъагъэх... КъыкІигъэтхъыгъ ащ къымыубытыхэмэ, пачъыхьэм игущыІэ зэрэпытэщтыр, къемыдэІухэмэ кІочІэ зэпэуцукІэ зэратырихьащтыр. Пачъыхьэм игущы Іэ пыдзагъэу апэу къэгущы Гагъэр бжъэдыгъу пщытхьаматэу Хьаджэмыкъо Алкъэс. ЛІыжъ хэкІотэгъагъ, гъэсэгъагъэ, Іушыгъэ. «Тиамалхэм узахап--оатеатпех еІпы Азех иг еІмеат жырэп, — ыІуагь ащ. — Пачъыхьэр ыІуагъэм епцІыжьы хабзэпышъ, игущыІэ ыгъэцэкІэщт. Непэ тызэгурымыІомэ, заом джыри зиушхущт, тызэрэпэмыуцужьышъущтыми игъунэхэр лъэгъугъоежьхэп. Іэдэб къызхэтэжъугъэгъафи тежъугъэдэІу, зи мыхъуми лъэпкъэу тыкъэнэжьын: етэжъугъэт зыфаер, ттырихыным ыпэ». Ащ ыуж гущыІэр аІихыгъ Шыужъыекъо Цыекъо. Ар лІы губзыгъэщтыгъ, куп ыгъэдэ-ІонымкІи сэнаущ дэгъу хэльыгь, лІы цэкуагьэп, ыІорэми епцІыжьыщтыгъэп. Хьаджэмыкъом имыфэшъуашэми, ащ игущыІэхэмкІэ Цыекъом ыумысыгъ, мощ фэдиз илъэс пчъагъэм ильэпкъ зезыпхъуагъэу, зыгъэк Годыгъэу, янэ ибыдзыщэ къыдыритыгъэ чІыгур тезыхырэм уешІунэу амали Іэзэгъуи зэримыІэр къыІуагъ. «Пачъыхьэм тигъэщтэнэу арымэ къызкІэкІуагъэр, зи Іоф иІагъэп. ТичІыгу кушъэ щытфашІыгъагъэмэ, ищыкІагъэмэ, джы къэхалъэ тфэрэхъу», джары ащ теубытагъэ хэльэу къариІуагъэр.

Нэбгырэ минитфыр къэуагъэм фэдэу къызэрэгъэбырсырыгъ, пачъыхьэр кІыфы къэхъугъ. Ащ шІэхэу Шыужъыекъом гу лъити, ыІэ къыІэтыгъ ыкІи зэкІэ зи мыхъугъахэм фэдэу Іэсэжьыгъэх. Цыекъо пачъыхьэм фэгъэзагъэу къы-Іуагъ: «Непэ мощ фэдэ къэралыгъошхом ипашэ тихьакІэ. адыгэмэ егъашІэм хьакІэм лъытэныгъэ фашІыгъ. Ори утихьакІэшъ, узэмыхъырэхъышэщтыр зы шъхьац налъи зэрэчІэмынэщтыр ары, ау уиІуагъэкІэ къыбдатштэрэп».

УРИЛЬНИЯУРИЛЬНИЯ УРИМНЯ УРИМНЯ

ЗэІукІэр зезыщэрэ Джырандыкьо Хьаджэм пачьыхьэм меморандум ІэкІильхьагь, итхагьэми кІэкІэу игугъу къышІыжьыгь: уидзэхэр зэкІэощэжьыхэшь, адыгэ чІыгур къяогъэунэкІы, тшъхьэ тыфитэу егъашІэм Тхьэм тфыхихыгъэ шъхьафитныгъэр тиІэу, тидин, тидинэу, тихэбзэ-бзыпхъэхэр зытетыгъэм тетхэу тыбгъэпсэунэу гущыІэ къэптымэ, тыхьазыр Урысыем тыкъыхэхьанэу.

КупитІур зэгурыІуагъэп, пачъыхьэм игухэлъхэр къэтіэсхьагъэх. Апэу шъофым иугъоегъэ дзэшхор зэбгырыкіоти къызэрэдигъэхьэгъагъэм фэдэ къабзэу дзэр зэкъоуи, мэхъу, тарихъым инэкІубгъохэр жэр зыгъэушІоркъыхэрэми ахэхьо. Ар анахьэу зыфэмахэр льэпкъ цІыфышъхьэ макізу, ау зитарихъ шІум ебэкізу ер къэзыхьыгъэ лъэп

****

ЗэІукІэр зезыщэрэ Джыран пачъыхьэмрэ кІыгъухэмрэ кьым ехьылІагъэ зыхъукІэ. Ащ къо Хьаджэм пачъыхьэм ме- ягъогу техьажьыгъэх. льэшэу хэти фэсакъын фае.

Заор окІофэ, заухыгъэм къыуж лІэшІэгъурэ ныкъорэ зытешІэжьыгъэм бгъуитІум язэу «хэта зиІо-зишІэхэр нахь тэрэзыгъэр?» пІоу упчІэ бгъэуцуныр, ащкІэ зыгорэхэр бгъэмысэнхэр тэрэзэп, тарихъым иметодологии диштэрэп. Хъугъэмрэ шІагъэмрэ, ащ ауж охътабэ блэкІыгъэ зыхъукІэ, шъыпкъэр нахь къэгъотыгъуае мэхъу, тарихъым инэкІубгъохэр зыгъэушІоркъыхэрэми ахэхьо. Ар анахьэу зыфэмахэр лъэпкъ цІыфышъхьэ макІзу, ау зитарихъ шІум ебэ-

лъэшэу хэти фэсакъын фае. Джары непэ узэригъэгупшысэрэр Шъачэ илъэси 150-кІэ узэкІэІэбэжьымэ щызэхащэгъэгъэ зэфэсэу къэнэжьыгъэ ильэсхэм заом имашІо хэмыстыхьэхэу къэралыгъо ашІы зыщашІоигъуагъэм. Непэ зекІорэ гурыІокІэ уасэхэмкІэ ахэм ятэрэзыгъэрэ, ямытэрэзыгъэрэ уасэ ятыгьошІоп. Âщ къыхиубытагъэр зэкІэ зэхэщакІомэ къащегъэжьагъэу зыфэбэнагъэр шъхьадж ышъхьэ ихэхыжьын къодыеп, илъэпкъ къыпэтэджырэ е къыдэтэджырэ Іофыгъохэм язэгъэпэшын.

БлэкІыгъэм уасэ фэпшІыным пае, Шъэчэ меджлисым икъежьакІэ, иихъухьакІэ, изехьакІэ зы мэфэ, мэзэ е ильэс Іофхэу щытхэп. Хэсэ зэфэсхэу меджлисым ыпэкІэ кІуагъэмэ а упчІэр мымакІэуи къащаГэтыгъ, Щамилэ иаужырэ наибэу Мухьамэд Амин бэрэ къырихьыжьэгъэ Іофыгъуагъэх: сыд фэдэ шІыкІэми, адыгэмэ ашъхьэ икъэухъумэнкІэ унэгъуишъэмэ унэгъуитф ахэщыгъэу мехкэмэ егъэджэпІэугьоипІэхэр къызэІухыгъэнхэр, льэпкьэгъу пэпчъ къыхиубытэу къэралыгъо хэбзэ зэтешІыкІыгъэ (вертикаль) зэрямыІэм ифэшъуашэкІэ мы Іофхэр мымакІэу къэтэджыщтыгъэх. Ау сыд фэдизэу адыгэ Іофмэ япхыгъэу «орэд къафаІуагьэми», восточнэ упч
Ізу Париж щырахъухьагъэми, ащ нэмыкІырэ нэшІукІэ адыгэхэр зэрагъэплъынхэм пылъыгъэмэ къадэхъугъи щыІэп, «къадэхъуным фэбанэщтыгъэх е фэла-лъэшыгъа Іо мэхъу. Джыри мары илъэси 150-рэ зытешІэжьыгъэ меджлисым пхыращыгъэгъэ гупшысэхэм икъоу тильэпкъ альыпльэрэп, адэлажьэрэп. Ащ пфэмыхъукІэ урегъэгупшысэ дунаим тет спортсменхэу кІымэфэ джэгунхэм зафэзыгъэхьазырхэрэм язэнэкъокъу егъэшІэрэ адыгэ чІыгужъым щыкІощтми, зыцІэ епІон амал зэремыусэхэрэм. Адыгэ лъэпкъым илъэпсэгъэк Год зао зыщаухыгъэ Къобадэ шъхьагъэу <u>аужырэ шхонч омакъэр</u> <u>зыщыІэсагьэм ищыкІагьэба</u> чІыдэльф льэпкъыжъым исимволикэ, уезыгъэгупшысэн Іэпэщысэхэр къэгъэ**лъэгъогъэнхэр?** Къэралыгъом иятІонэрэшъхьэу, ау джыри апэрэшъхьэ хъужьыным щыгугъырэм мы чІыпІэм грекхэр, ермэлхэр арых исыгъэр ыІоу, ащ нахь хэшІыкІ фызимыІэу, фыриІэнкІи фэмыем фэбгъэгъунэу щыта? Къыдгос краим ипащэ сыд ащ риІона тильэпкъ зыгъэк Іодыгъэхэ генерал лъыгъачъэхэм ясаугъэтхэр егъэуцужьхэкІэ, краим игимн хэлъ гущыІэ мыщыумэ джыри заом игъозымэ зэрэкІэхъопсыхэрэр къегъэлъагъоми. Меджлисым илъэхъани, ащ ыпэкІи зэрэзэдэтымыштэрэм кІуапІэ къытитырэп, ащ нахь лъэхъэшхо ухэтми уилъэпкъ къытемыфэнкІэ Тхьэм елъэІу.

ЕМЫЖ Руслъан.

Тинепэрэ гъэзет къыдэкІыгъо щыдгъэфедэгъэхэ сурэтхэр шІэныгъэлэжьэу Едыдж Бэтрай ихъарзынэщ къыхэтхыгъэх.

1961-рэ ильэс, Іоныгьом иапэрэ маф. Адыгэ къэралыгъо кІэлэегъэджэ институтым ищагу сызыдахьэм, кІэлэкІэ купэу зэхэтым агузэгу итэу ІэутІэхэр зышІызэ, ишъыпкъэу зыгорэм къытегущы Іэрэ к Іэлэ къопц Іэ плІэІу шъомбгъо лъхъанчэм сынаІэ тесымыдзэн слъэкІыгъэп. Джэнэ фыжь Іэгъопэ кІаком гъончэдж шІуцІэрэ цокъэ шІуцІэрэ пылъых, шъхьац шІуцІэ Іужъур занкІзу дэжьыягъ, нэ шІуцІэ хъураехэр нэкум псынкІэу щэчэрэгъух. КъыІуатэрэм елъытыгъэу нэпцэ шІуцІэ Іужъу-гущтхэм фэдэу зэфелъых, зэмкІэ зэбгырэчъыжьыхэшъ, лъагэу за-Іэтыжы, ячІыпІэхэм ащэрэхьатыжьых. ИтеплъэкІэ спортым зэрэпыльыр къэошІэ: псынкІэу зегъазэ, псынкІэу мэгупшысэ,

щымыщыр къыхэщы. ЗыдэгущыІэщтыгъэ кІалэхэм аІапэхэр псынкІэу къыубытыжьыхи, хэкІорыкІызэ къысэбгъукІуи, зэрэгуІэрэр къыхэщэу, институт щагур къыбгыни студентхэм яобщежитие ылъэныкъокІэ ыгъэзагъ. Джары зэплъэгъумкІэ кІалэм хэслъэгъонэу игъо сызыфифагъэр.

псынкІ у мэгущыІ э, уахътэр

хьаулыеу зыгъакІохэрэм зэра-

ЫужыІокІэ зэрэзгъэунэфыгъэмкІэ, ар Мэхъош Руслъан арыгъэ, филологие факультетым иятІонэрэ курс щеджэ, Тэхъутэмыкъое районымкІэ чылэу Козэт щыщ.

Руслъан ишъыпкъэу ыкІи дэгъоу, предмет пстэури изэфэдэу еджэщтыгъ, ау адыгабзэмрэ адыгэ литературэмрэ къахигъэщыщтыгъэх. Философиери икІэсагъ. Мы предметымкІэ студенческэ научнэ конференциехэм докладхэр къащишІыщтыгъэх, аспирантурэм чІэхьаным пае рефератыри ытхыгъагъ.

Общественнэ ІофшІэкІо чанэуи зыкъигъэльэгъуагъ, институтым щызэхащэхэрэ Іофыгъо зэфэшъхьафхэм ишъыпкъэу зэрахэлажьэрэм пае кІэлэегъаджэхэми лъытэныгъэ къыфашІыщтыгъ, хагъэунэфыкІыщтыгъ.

Педучилищми институтми ащызэхэщэгъэ адыгэ лъэпкъ къэшъокІо ансамблэми ахэтэу къащышъощтыгъ. Спортри (анахьэу боксыр) икІэсагъ, зэнэкъокъухэм бэрэ ахэлажьэщтыгъэ, разрядхэри иІагъэх. КІэкІэу къэпІон хъумэ, уахътэр хьаулыеу ыгъакІощтыгъэп, институтым щызэхащэрэ Іофыгъохэу шІогъэшІэгъонхэм ахэтыщтыгъ, ахэр зэкІэ ыужыІокІэ иІофшІэнкІэ къызэрэшъхьапэжьыщтхэр ышІэщтыгь, ары къызэрэчІэкІыжьыгъэри нэужым.

Зыхэлажьэщтыгьэ Іофыгьо зэфэшъхьафхэм яшІуагъэкІэ щыІэныгъэм къыгъэуцурэ упчІэхэм язэшІохын пыльызэ, екІолІэкІэ-еплъыкІэ нэшанэхэу хэлъхэр ыпсыхьэщтыгъэх, ыгъэпытэщтыгъэх, теубытагъэ хэлъэу къенэкъокъухэрэм апэуцужьыныр, иеплъыкІэхэр щыІэныгъэм щыпхыригъэкІынхэм фэхьазы-

Аущтэу ущымытымэ щыІэныгъэм укъызэрэщинэщтыр, уилъагъо щыпхырыпщынымкІэ къиныгъохэм узэраГукГэщтыр, уапэкІэ узэрэлъамыгъэкІотэщтыр Руслъан дэгъоу къыгуры Іощтыгъ ыкІи ащ пае ишъыпкъэу Іоф зыдишІэжьыщтыгъэ.

ХэзгъэунэфыкІы сшІоигъу, Руслъан институтым къычІэхьаным ыпэкІэ, 1960-рэ илъэсым, адыгэ педучилищыр къызэри-

ухыгъэр. Ащ къыхэкІыкІэ ухьазырыныгъэ дэгъу иІэу щытыгъ ыкІи институтым щеджэжьынымкІэ лъэшэу ишІуагъэ къе-

1965-рэ ильэсым институтыр дэгъу дэдэу къызеухым, ичылэ гупсэу Козэт ыгъэзэжьи, гурыт еджапІэм кІэлэегъаджэу Іоф щишІэнэу Іухьагъ. Адыгабзэмрэ литературэмрэкІэ кІалэхэр щыригъэджагъэх, завучэу, директорэу Іоф ышІагъ.

ПстэумкІи ищыІэныгъэ щыщ илъэс 35-м еджапІэм ишъыпкъэу щылэжьагъ, шІэныгъэу институтым щызэригъэгъотыгъэр хьалэлэу кІэлэеджакІомэ алъигъэ-Іэсыгъ, иІофшІэгъухэми адэго-

Гъэхъагъэу еджапІэм щишІы-

Мэхъош Руслъан кІэлэегъадж, усакІо, тхакІо, Урысыем итхакІохэм я Союз хэт. Ытхыхэрэр 1983-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу къыхаутых. Иусэхэмрэ ипоэмэрэ къызыдэхьэгъэ зэхэт сборникэу «КІочІэ зэикІыр» Адыгэ тхылъ тедзапІэм къыщыдагъэкІыгъ. Автор заулэмэ яусэхэр зэхэубытагъзу зыдэт сборникэу «Пщэ фыжьмэ ядунай» («Мир белых облаков») зыфиІоу 1990-рэ илъэсым Мыекъуапэ къыщыдэкІыгъэм ежь иехэри къыдэхьагъэх. Ахэм къакІэлъыкІуагъэх итхылъхэу «Ахьырэри мэгугъэ» (1997), «Заор, заор!»

зыпари ямыІоу уаблэкІы зэпы-

тыныри тэрэзэп, учІаІулІэпэщт.

ЗыщищыкІэгъэ чІыпІэм, уахътэм

ахэм джэуап тэрэз шэпхъэ гъэнэ-

фагъэм итэу апэбгъохыныр нахь

тэрэз, зыуушъэфыным нахьи.

зэфэшъхьафхэм охътэзэтекІхэм зышъхьамысыжьхэу фэбэнагъэхэм, фэлэжьагъэхэм, непи фэлажьэхэрэм афэгъэхьыгъэ усэхэр, шІохын зэкІэри яшъыпкъэу непэ зэрэфэлэжьэнхэ фаер дэгъоу къагурэІо. Анахьэу ахэр шІокІ имы-Іэу зэшІозыхын фаехэу щытхэр еджапІэхэм ащылэжьэрэ кІэлэегъаджэхэр арых ыкІи ар къагуры Іозэ я Іофш Іэн нахыш Іоу зэрагъэцэкІэщтым пылъых, къадэхъурэри макІэп. КІэлэеджакІохэм шІэныгъэ куухэр ягъэгъотыгъэнхэм, заджэхэрэр ашІогъэшІэгъонэу

мыпсынкІагъохэу зэхъокІыны-

гъэхэм къырагъэуцуагъэхэм язэ-

шІыгъэнхэм пае кІэлэегъаджэм бэдэд елъытыгъэр: исэнэхьаткІэ шІэныгъэ куухэр ІэкІэлъынхэ зэрэфаем имызакъоу, ахэр кІэлэеджакІохэм алъигъэІэсынхэм пае шІыкІэ, амал зэфэшъхьафхэр, ІофшІэкІэшІоу кІэлэегъэджэ пэрытхэм аІэкІэльыр, нэрыльэгьу ыкІи тхыгьэ ІэпыІэгъухэр къызІэкІигъэхьанхэ, иІофшІэн щигъэфедэнхэ фае. Адыгэ литературэм изэгъэ-

шІэн тштэмэ, гущыІэм пае, ащ фэдэ ІэпыІэгъумэ ащыщых тхэкІо е усэкІо гъэнэфагъэм фэгъэхьыгъэ гукъэкІыжьхэр, произведениеу урокым щызэхафырэр тхакІом ытхыным пае ІэубытыпІзу иІагъэхэр, ахэр къызыхэкІыгъэхэр, еплъыкІэ зэфэшъхьафхэу тхыльым фэгъэхьыгъэу щыІэхэр, литературэмкІэ критикхэм, тхылъеджэхэм къыра-ІуалІэрэр, ежь кІэлэегъаджэм къыугъоигъэ материалхэр, нэ--ностеІшест устеІнпеІ устестыя хэр, нэмыкІхэри.

Мыхэм афэдэхэр, зэфэхьысыжьыгъэхэу, тхэкІо гъэнэфагъэхэм ятворчествэ зыщызэхафырэ урокхэм кІэлэегъаджэм кІэлэеджакІомэ ащыІэкІигъахьэмэ ашІогъэшІэгьоныщт, зытегущы-Іэхэрэ тхакІори нахышІу альэгъущт, итворчестви нахь пыщагъэхэ хъущтых. Руслъан итхылъ къыдэхьэгъэ усэхэр титхэк Іо ыкІи усэкІо нэбгырэ пшІыкІуплІымэ афэгъэхьыгъ. Нэбгырэ пэпчъ екІолІэкІэ, гупшысэкІэ гъэшІэгъонхэр къыфигъотыхэзэ, итворчествэ, ицІыф гъэпсыкІэ, ишъхьэзехьакІэ, ищыІэкІэ-псэукІэ къыхэхыгъэ сурэтхэр къыгъэлъагъохэзэ, адыгэ литературэм титхакІохэм халъхьагъэр, хахъоу фашІыгъэр зыфэдизыр авторым тапашъхьэ къыригъэуцуагъ, ащ дакІоу осэ гъэнэфагъи нэбгырэ пэпчъ къыфишІыгъ.

Тхыльыр анахьэу зыгьэфедэнхэ зыльэк Іыштхэр Адыгэ къэралыгъо университетым илъэпкъ факультет щеджэхэрэ студентхэмрэ адыгэ литературэмкІэ езыгъэджэхэрэ кІэлэегъаджэхэмрэ арых. ТиусакІохэмрэ титхакІохэмрэ ащыщхэм ятворчествэ апэрэ урокым е зэфэхьысыжь кІзух урокым мы усэхэр кІзлэегъаджэмэ ІэпыІэгъушІу ащыфэхъунхэу ыкІи щагъэфедэнхэу тэгугъэ.

ТапэкІи Мэхьош Руслъан икъэлэмыпэ къэмыуцэкоу илъэпкъ гупсэ шІульэгьу мыухыжьэу фыриІэр гушхуагъэрэ лІыгъэ пытагъэрэ хэлъэу къызщигъэльэгьорэ тхыгьэ шІагьохэмкІэ итворчествэ къыІэтынэу, адыгэ литературэр ыпэкІэ лъызыгъэкІотэн зыльэкІышт тыыкы нетоІх тигъэгушІон ылъэкІыным пае псауныгъэ дэгъу иІэу ищыІэныгъэ гъогу, рэзэныгъэ хигъуатэзэ, рыкІонэу фэтэІо. Мы тхылъми ипшъэрылъхэр дэгъоу ыгъэцэкІэнхэм пае гъогу мэфэ шъыпкъэ техьанэу етэІуалІэ.

ХЬАУДЭКЪО Шыхьамыз.

(1998), нэмыкІхэри. Непи Адыгэ лъэпкъым иІофыгъо тхыгъэхэр, шІульэгьоу бэ зыпэисэнэхьат ФЭШЪЫПКЪ

гъэхэм къакІэкІуагъэх «Адыгэ Республикэм народнэ гъэсэныгъэмкІэ изаслуженнэ ІофышІ» зыфиІорэ щытхъуцІэр, авторскэ программэхэмрэ методическэ ІэпыІэгъухэмрэ ягъэхьазырынкІэ Всероссийскэ конкурсэу щыІагъэм илауреат, грамотэ пчъагъэр, шІухьафтын лъапІэхэр.

Руслъан кІэлэегъэджэ къодыягъэп. Ар еджапІэм Іоф щешІэфэ адыгэ лъэпкъым итарихъ зыфэдагъэр, гъогу хьылъэу къыкІугъэр, къин мыухыжьэу зыхэтыгъэр, ичІыгу джэнэтрэ ишъхьафитныгъэрэ къыухъумэхэзэ, псэемыблэжьэу ипыйхэм зэрапэгъокІыщтыгъэр, зэо мыухыжьэу илъэсипшІ пчъагъэ зыкъудыигъэм кІэух тхьамыкІагъоу къыкІэльыкІуагъэм лъэпкъыр итэкъухьагъэ ышІыгъэу къэралыгъуипшІ пчъагъэмэ зэращыпсэурэр кІэлэеджакІомэ зэраригъэшІэщтым ишъыпкъэу пылъыгъ. Ау непи а Іофыр ыгъэтІылъыжьыгъэп, еджапІэм зэпхыныгъэу дыриІэр зэпигъэурэп. Программэхэр зэхегъэуцох, ІэпыІэгъу тхыльхэр етхых, къыдегъэкІых, ныбжыкІэхэм ишъыпкъэу адэ-

Егъэджэн-пІуныгъэм, гъэсэным фэгъэпсыгъэу, тарихъым изэгъэшІэнкІэ ІэпыІэгъу хъун зылъэкІыщт программэу «ШІэжь» зыфиГорэр зэхигъэуцуи, 1990-рэ ильэсым адыгабзэкІэ тхыгьэу къыдигъэкІыгъ. ИлъэситІу тешІагъэу программэм тегъэпсыкІыгъэу ІэпыІэгъу тхылъитІу «Адыгэхэр» цІэу иІэу къыдигъэкІыгъ. Мыщ хэхьэх «Мардж», «Гугъэ лъаг» (1992) зыфиІохэрэр. Мыхэр краеведениемкІэ кружокхэм ащызэрагъашІэх. 1993-рэ илъэсым хэхъоныгъэхэр иІэхэу, тиражымкІи фэдищ хъоу программэр къыдагъэкІыжьыгъ.

2009 — 2010-рэ илъэсхэм зэфэшъхьафхэу программиплІ «Хочу знать, откуда и кто мы» зыфиГорэр шъхьэу яГэу илъэсиплІ еджэгъум тегъэпсыхьагъэхэу урысыбзэкІэ тхыгъэу къыдигъэкІыгъ. Ахэр адыгэхэм ятарихъ, культурэм, адыгэ зэхэтыкІэ хабзэхэм, этнокультурэм афэгъэхьыгъэх.

2009-рэ илъэсым Мыекъуапэ урысыбзэкІэ тхыгъэу къыщыдэкІыгъ Руслъан итхылъэу «С верой и надеждой» ятІонэрэ тедзэгъоу, хэхъоныгъэхэри фишІыжьыгъэхэу. Тхылъыр адыгэхэм ятарихъ, этнографием, культурэм гъогоу къакГугъэр зыфэдэр ижъы дэдэм къыщегъэжьагъэу непэрэ мафэхэм къанэсыжьэу тхыгъэ. Ащ пае тхылъыр кІэлэеджакІохэм ямызакъоу, адыгэ лъэпкъым -еста мехфакашефев остифоІи гумэкІырэ пстэуми, студентхэм, тарихълэжьсяне Іш, мехажелахират хэм, тарихъымкІэ кІэлэегъаджэхэм, тхылъеджэхэу зитарихъ зышІэ зышІоигъохэм, нэмыкІхэми ашІогъэшІэгъоныщт.

Мэхьош Русльан льэпкьым ипатриот шъыпкъ, ащ итарихъ щэгушхукІы, лъытэныгъэу, шъхьэкІэфэныгъэу, шІулъэгъоу фыриІэр зыфэдизыр къыбгуры-Іощт итхыльхэм узяджэкІэ. Утын лъэшэу зыпари зимылэжьэ лъэпкъым къырахыгъэм иягъэкІэ непи къызнэсыгъэм зыкъиІэтыжьын, зиужьыжьын, зиугъоижьын зэримылъэкІырэм, адыгэмэ ятарихъ зытет шъыпкъэр тарихълэжь нэпцІхэм мытэрэзэу непи къызэрагъэлъагъорэм Русльан къатегущыІэ зыхъукІэ, ежь иеплъыкІэхэр пхъэшаІоу, егъэлыегъащэу къэІуагъэхэу хъугъэ -еІпыР тшы Іхетп но Іпышы хэм, гущыІэхэм итхылъмэ уащы-ІукІ у хъущтыгъэ. Ащ фэдэ тхыгъэхэр зыхэт Іэпэрытхыр къыдэбгъэкІы мыхъущтэу зыІохэрэми уаІукІэщтыгъэ. Ау пшъхьэпхэтыку зэпымыоу къеохэрэм -ыф мысипест стыда ссты нейриІэр зыфэдизыр сатыр пэпчъ ахэгъэщагъэу ыкІуачІэ, иамал къызэрихьэу къыщигъэлъэгъуагъ 2010-рэ илъэсым къыдэкІыгъэ итхылъэу «Лъэпкъ намыскІэ» зэджагъэр.

Мы илъэс дэдэм къыдэкІыгъ джыри зы тхыль «Уашъом жъуагъохэр къесхьыхрэп» зыфиlоу ыныбжь ильэс 70-рэ зэрэхъугъэм ипэгъокІ у ыгъэхьазырыгъэр.

Ыныбжь емыльытыгьэу Руслъан непи псынкІзу, жьы кІзтзу, хэкІорыкІызэ, мэзекІо, иІофхэр зэтыримыгъаохэу зэшІуехых, зэдигъэцэкІэн ылъэкІырэр бэ, ытхырэри макІэп. Иныбджэгъоу, композиторэу КІыргъ Юрэ игъусэу орэдипшІ пчъагъэ зэдатхы-

ЕджапІэм Іоф шимышІэжьы зэхъум, зигъэпсэфынэу амал иІагъэми, тІысыжьыгъэп. 1999-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу 2010-м нэс Козэт къоджэ коим иадминистрацие ипащэу Іоф ышІагъ, цІыфмэ афэлэжьагъ, зэшІуихыгъэри къыдэхъугъэри макІэп. Ау тхэныр ыгъэтІылъырэп. Мары джыри адыгабзэмрэ литературэмрэк Іэ кІэлэегъаджэхэм апае ІэпыІэгъу тхылъ усэкІэ тхыгъэу «Гум къикІырэ гущыІэ фабэхэр» ыцІэу къыдэк Іыгъ.

Я ХХ-рэ лІэшІэгъум ия 90-рэ илъэсхэм къащегъэжьагъэу тилъэхъанэ къынэсыжьэу зэхъокІыныгъэхэу тихэгъэгу къихъухьа--с-га фехемымаждын мехест джэн-гъэсэн, пІуныгъэ ІофхэмкІэ еплъыкІэу, екІолІакІэу, псэукІзу ыкІи гупшысакІзу шыІагъэхэм зыпари зэхъокІыныгъэ афишІыгъэп пІон плъэкІыштэп. Ахэр хэтыкІи нэрыльэгьоу щытых. Гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэ апчэгу шъыпкъэм итыхэу шылажьэхэрэм апашъхьэ Іоф

****

<u>УсакІоу Нэхэе Руслъан къызыхъугъэр непэ илъэс 70-рэ мэхъу</u>

<u>sie sie sie sie sie sie</u>

ГУРЫТ еджапІэр къызеухым, колхозым щылэжьагъ. Ащ ыужым Мыекъопэ мэкъумэщ техникумым чІэхьэгъагъ, ау ар къыухыгъэп, Адыгэ къэралыгьо кІэлэегьэджэ институтым 1962 — 1967-рэ илъэсхэм щеджагъ, къыухыгъ. Ытхыхэрэр 1960-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу къыхиутыщтыгъэх.

~~siesiesiesiesi~~e

1967 — 1977-рэ илъэсхэм Адыгэ хэкум телевидениемрэ радиомрэк Іэ икомитет иредакторыгъ.

1979-рэ илъэсым Москва М. Горькэм ыцІэ зыхьырэ литературнэ институтэу дэтым и Апшъэрэ литературнэ курсхэр къыухыгъэх. Хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» иредакцие и Іофыш Іагь. 1984-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Адыгеим итхакІохэм я Союз литературнэ упчІэжьэгъоу щыригъажьи, ыужыкІэ пшъэдэкІыжь зиІэ исекретарэу 1995-рэ ильэсым нэс Іоф ышІагъ.

Нэхэе Руслъан литературэм фэщагъэ хъунымкІэ анахь зишІуагъэ къекІыгъэр Шъхьэлэхьо Абу ыкІи литкружокэу зыхэтыгъэр арых. А уахътэм иусэхэр хэку гъэзетым ыкІи литературнэ альманахэу «Зэкъошныгъэм» къарыхьэхэу рагъажьэ.

1969-рэ илъэсым иапэрэ поэтическэ тхылъ цІыкІу «Мафэр нэфыльэм къыщежьэ» ыІоу къыдэкІыгъ, ащ усэхэм афэшъхьафэу поэмэхэу «Мыжъосынхэр», «Тян» зыфи-Іохэрэри къыдэхьагъэх. Хэгъэгу зэошхом ифэмэ-бжьымэ ичъы Іагъэ, игумэк І, инэшхъэй, илыуз къызщиІотыкІыгъэ тхыгъэхэр тхыльым дэтых. Лирическэ героим ыгу идунай щыхъурэ-щышІэрэр, къинэу зыхэтыр къыплъигъэІэсымэ шІоигъоу авторым Іофышхо зэришІагъэм гу лъыотэ.

«Апэрэ усэр зысэтхым гъэтхэпагъ, — еІо Нэхаим, — чъыг шъхьапэм пысхэу бзыу цІыкІумэ орэд къаІощтыгъэ, чыжьэкІэ трактормэ амакъэ губгьом къырилъэсык Іыщтыгъ. Гъэтхэ тыгъэм зыригъэоу, гугъум ымытІупщэу, ылъэмэ амыхьыжьэу тянэ пчъэІупэм Іусыгъ. Ащ игумэкІ-гукІае сэри сшъхьэ имыкІэу еджапІэм сыкъызек Іыжьым дэпкъым сегъэкъугъэу тянэ дэжь сетІысэхыгъ. Гум усэр къытеуагъ. Тхьапэмрэ къэлэмымрэ къэсштагъ... Джа мафэм къыщегъэжьагъэу сэтхэ».

Зисабыигъо-кІэлэгъу зэо ныгъэм пеІэн дышъэ Іугъо пщэсым къыхэмыщыгъэу, зиныбжьыкІэгъу гупшысэ орхэмкІэ пкІэгъэгъэ Нэхаир джаущтэу творчествэм фэкІуагъ. УсакІом ыкІуачІэ зэхыуагъашІ у апэрэ тхылъым поэтическэ тхылъыбэ къыкІэльыкІуагь: «Джэмакь», «Хыбзыухэр», «КъэкІозэпыт», «Псыкъефэх», «Джэныкъо машІу», «Косынкэ плъыжь», «Гъэбэжъу ощх».

Нэхэе Руслъан ипроизведениехэу я 70 — 80-рэ илъэсхэм ытхыгъэхэм лирическэ гузэхэшІэ инэу лъэпкъ ыкІи лІэкъо лъапсэм афыриІэр, тинахыжъхэм ягъэсэпэтхыдэ дахэ, яакъыл-Іушыгъэ зэрашІолІыкІырэр, усакІомкІэ ахэм ягущыІэ, яІэдэб зэрэосэнчъагъэхэр къыра-ІотыкІых.

Зэо мэшІо хьазабым зэтыричыгъэ чІыгум ыбгъэ къыдэзыгъэу мэкъуогъум и 25-м, 1941-рэ илъэсым Теуцожь районым ит къуаджэу Очэпщые Нэхэе Руслъан къыщыхъугъ.

Хэт сыдым фишІэныгъа а охътэ гузэжъогъум исабый ціыфы хъунышъ, мэкъэ шъхьэфит ІэтыгъэкІэ зыщыщ, зие адыгэм ыгу къигущы ык выштымэ? Хэт ыш вныгъа ащ фэдиз гумэкі-зэхашіэу лъэпкъым ыщэчыгъэр ащ иусэхэмкіэ теубытагъэ хэлъэу къызэриІощтыр? Хэта ащ дэжьым мытхьауягъэу, мыгужъыягъэу, ыпсэ хэмыіэжьыгъэр?!

Хэгъэгушхоу СССР-ми, ащ щыпсэурэ цІыф лъэпкъ зэфэшъхьафыбэми зэошхор тикъэралыгъо текіоныгъэкіэ ыухынышъ, мамырныгъэм къызэригъэзэжьыщтым хэта зицыхьэ телъыгъэр? Ау советскэ ціыфхэр зэкІэ зыч-зыпчэгъоу зэрэзэкъоуцуагъэхэм, яхэгъэгу шіулъэгъу зэрэиным, Чіыгур ным, псэм пашіэу къызэрэтэджыгъэхэм ыгъэлъэшыгъэх, ялІыгъэ гъунэнчъагъ — къэщтагъэхэп. Джа лъэхъан мыпсынкІэм къыхэхъухьагъ Нэхэе Руслъан.

«Сэ сызыфаер гьогупэ занкІ»

Ныхэр мэгумэк Іых жьышэу тыкъэтэдж-

Джэныкъом имашІо тыпаІзу тыщысмэ.

Ныхэр мэгумэкІых псынэм тшъхьэ итщаемэ,

Щэ дэмылъми, шхончым игъэтырэ къатщэмэ...

«МэгумэкІых ны-

УсакІоу Нэхэе Руслъан ыгури ыпсэри и Хэгъэгу, ЧІыгур, Ныр

Сихэгьэгу сыфэусэ Сыпсэу, сыгоу, ГъэшІэн гъэтхэ па-

Зэхэоха, моу къэдаІу

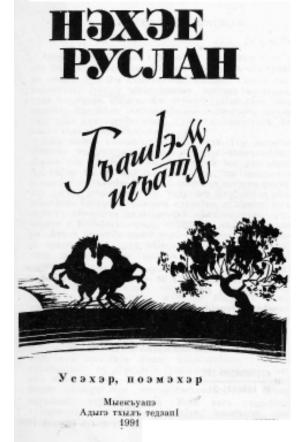
Сихэгъэгу ыгу къаб-

Осэпсыцэ нэфэү... «Сихэгьэгу сыфэу-

ШыфымкІэ мамырзэрэщымы Гэр зэхиш Гэу, усактом **УШЪЫИ КЪЫТ**· фешІы ЧІыгур тыухъу-

ЧІыгур шІу лъэгъу, ЧІыгур гьэльапІэ, ПІэхэр хэмыхэу, Фабэу хэрэлъ. ЧІыгур гукІэгъу, ЧІыгур гугъапІэ, Ащ иІэшІугъэ Угу ерэлъ. «Чыгур»

Аужырэ илъэсхэм ипоэзие мэхьанэ купкІымкІи, художественнэ ІэпкІэ-лъэпкІагъэмкІи ыпэрэхэм атекІы. Ахэр сборникхэу усэхэр ыкІи поэмэхэр зыдэтхэу «Огум инэф», «ГъашІэм игъатх». УичІыгу рэхьатэу, уихэгьэгу гупсэфэу, псауныгъэ уиІэу упсэуным нахь

тхъагъо зэрэщымы Рехэе Руслъан усэхэу «Оры анахь зафэр», «Мамыр джэмакъ», «ЧІыгур», «Сыд насыпа узыльыхъурэр?», «Сихэгъэгу» зыфиІохэрэм ащыкІигъэтхъыгъ.

Сихэгьэгоу къушъхьэфыр, Сихэгьэгоу мэз шхъуан-

Зипсыхъохэр къаргъоу чэфыр,

Зишъофхэр шъоу матэр, Оры, Оры анахь фабэу ЧІыгуи, цІыфи къэзгъэнэ-

Оры, Оры анахь зафэу

****

Зэкъошныгъэр къэзыІэтырэр.

«Оры анахь зафэр» Ошъогу къаргъом, чІыгу гъэбэжъум, щы-ІэкІэ тынчым анахь тын лъапІэ усакІомкІэ щыІэп, ахэм апишІын гушІуагъуи къэхъущтэп.

ЧІыгур ныбжьи тыгъэм езэщыгъэп, Пщэхэр текІмэ, ыІэхэр фещэи.

Тыгъэм инэбзыйхэр зэкІихьагъэп

ЧІыгум ыІэгушъо щеугъои.

Псэм къежьапІэ фэхъурэ Ным иобраз игъэкІотыгъэу, зегъэушъомбгъугъэу, гущыІэ фабэрэ гущыІэ шъабэме ва ныдэльфыбзэм хэтыр зэкІэ тхыпхъэу ыгъэчьэу, Руслъан усабэ ыкІи поэмэу «Тян» ытхыгъэх. Ахэм Нэхаем итворчествэ къагъэбаигъ, къагъэлыдыгъ.

къыщежьэ, ТІапэ ыІыгъэу чІы-

гум тырещэ. Тимыгъэгъуащэу къыддэ-

ГущыІэ фабэкІэ тыгу къы-

Ным иорэд гум иІэзэгъу, Зыщыуизакьом укъегьэпы-

МыкІодыжьыщтыр ным ишІульэгьу,

Насып зиІэм янэ елъытэ. «Ным иорэд»

Нэхаем иусэхэмрэ ипоэмэхэмрэ зыдэт тхылъхэри урысыбзэкІэ къыдэкІыгъэх: «Колодец отца» — М., 1980, «Слово о матери» — М., 1981, «Ветры судьбы» — Майкоп, 1998.

Руслъан зэдзэкІын Іофыми хэлэжьагъ, Ф. Тютчевым, Кронид Обойщиковым ятхыгъэхэр адыгабзэм ригъэкІугъэх. Иусэхэм ащыщхэр композиторхэм орэдышъом ралъхьагъэх.

Нэхэе Руслъан зыщымы Іэжьым ыуж рассказхэмрэ повестьхэмрэ зыдэт тхылъэу «Псыархъуан» зыфиІорэр 2007-рэ илъэсым къыдэкІыгъ.

Нэхэе Руслъан УФ-м итхакІохэм я Союз 1975-рэ илъэсым къыщыублагъэу хэтыгъ. Итворчествэ уасэ фашІэу литературнэ критикэмкІэ гъэзет, журнал тхыгъэхэр, тхылъхэр бэу къыхаутыгъэх. Ахэм яавторых зэлъашІэрэ литературоведхэу, шІэныгъэлэжьхэу Шъхьэлэхъо Абу, ЩэшІэ Казбек, Пэнэшъу Уцужьыкъо, Шъхьэлэхъо Дарико, Цуамыкъо Тыркубый, Щыкъ Николай ыкІи щымыІэжь тхакІоу Къуекъо Налбый.

Ежь усакІоу Нэхаем зэри-Іощтыгъэу, «усэр хъишъэм, хъугъэ-шІагъэм иІотакІу, льэхьаным исурэт техыгь, итарихь нап». Ащ ипроизведениехэр — иусэхэр, ипоэмэхэр ежь зыхэтыгъэ уахътэм ыкІи ыгукІэ ыщэчыгъэ пстэумэ янэпэеплъ гупшысэ икъухэу зэрэщытым уеджэнджэшынэу щытэп. Итхылъ нэкІубгъо зэфэшъхьафыбэмэ непи тхылъеджэр зыфащэ, агъэдаІо, ипсэлъэ зафэкІэ, игупшысэ иныкІэ къыотэ, о пшъхьэкІи уцІыфыным уфигъэчэфэу уздыреща-

Умытыгьэу тыгьэу укъеп-

УцІыфымэ, цІыфыгъэ пхэрэлъ.

Мы усэ сатыритІум ахэлъ гупшысэм икуугъэ изакъоми — уцІыфымэ, угукІи, пшъокІи узэдиштэу удэхэн зэрэфаер, гукІэгъуи, шІулъэгъуи, къэрари, ІэшІугъи, фэбагъи ащымыухьэу, Іэягъэм зыкъемыгъэутІэсхъэу, уцІыфыныр пцІыусыгъи, тхьагъэпцІыгъи, зэфэнчъагъи, нэпэнчъагъи къызхэмыгъахьэу, Тхьэшхом укъызфигъэхъугъэ къэбзагъэм, дэхагъэм, шІугъэм, шъыпкъагъэм уафэкІоныр — хэтрэ цІыфкІи пшъэрыль шъхьаІэу зэрэщытыр ыкІи къызэрэнэжьырэр Нэхэе Руслъан итворчествэ зэфэдэкІэ щыкІигъэтхъыгъ. УсакІом гъэшІэшхо къыгъэшІагъэп, илъэс 56-рэ ныІэп ыныбжыыгъэр 1997-рэ илъэсым идунай зехьожьым, ау Руслъан ыпсэ тешІыкІыгъэ усэхэу гупшысэ зэфабэр зыщызэхэткІухьагъэхэр адыгэ лъэпкъымкІэ осэнчъэх. Афэтхагъ Нэхаер усэкІэ кІэлэцІыкІухэми, журналист ІофшІагъэуи къыщинагъэр макІэп, арышъ, усакІом ишІулэжьыгъэ лъэпкъым щыгъупшэщтэп, иусэ -егоал дехжуеІл еІммехалыхт щтых, нэфыпс льэшэу ахэр адыгэм игъогу къыдытетыщтых. УсакІор непэ щымы-Іэжьми, игупшысэ лэжьыгъэкІэ ар сыдигъуи къытхэтыщт.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сатыу зэнэкъокъум изэхэщакІоу ОАО-у «Адыгеим иавиалиниехэр» зыфиІорэм (ИНН 0105027610,ОГРН 1020100697650), 385000, Адыгэ Республикэр, къ. Мыекъуапэ, переулкэу Авиационнэр. Сатыум изэхэщэнкІэ пэщэныгъэ зезыхьэрэ В. П. Овчаренкэм, НП-у «Межрегиональная саморегулируемая организация арбитражных управляющих» зыфиІорэм (344082, къ. Ростов-на-Дону, ур. Береговоир, 5) хэтым, 2008рэ ильэсым тыгьэгъазэм и 29-м Адыгэ Республикэм и Арбитражнэ суд ышІыгъэ унашъомрэ Іофэу A01-802/2008 зыфиГоу 2011-рэ ильэсым гъэтхапэм и 17-м къызэІуахыгъэм къыщызэхэфыгъэхэмрэ ІзубытыпІз къызыфишІыхэзэ) макъз къегъэІу ОАО-у «Адыгеим иавиалиниехэр» зыфиІорэм имыльку ищэн тегъэпсыхьэгъэ шъхьэихыгъэ сатыу зэрэзэхащэщтымкІэ.

Лотэу N 1-р — къалэу Мыекъуапэ ипереулкэу Авиационнэм тет унэу, псэуалъэхэу чІыгу гектар 66,4-рэ зэлъызыубытыхэрэр ары. Пэублэ уасэр сомэ мин 58500-рэ.

Лотэу N 1-м ыуасэ къызэрэрагъэІыхыщтым играфик

СМИ-м къызыхиутырэм щегъэжьагъэу уасэр къы- зырагъэІыхыщт пІалъэхэр	Предложением ыуасэ сомэ мин пчъагъэкІэ къэлъытагъэу
2011-рэ ильэсым мэкъу- огъум и 27-м щегъэжьагъэу бэдзэогъум и 1-м нэс	58500
2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 4-м щегъэжьагъэу и 8-м нэс	52650
2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 11-м щегъэжьагъэу и 15-м нэс	46800
2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 18-м щегъэжьагъэу и 22-м нэс	40950
2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 4-м щегъэжьагъэу и 8-м нэс	35100

Организатор торгов — ОАО «Авиалинии Адыгеи» (ИНН 0105027610, ОГРН 1020100697650), 385000, Республика Адыгея, г. Майкоп, пер. Авиационный. Конкурсный управляющий Овчаренко В.П., действующий на основании Решения арбитражного суда Республики Адыгея от 29.12.2008 г. и определения от 17.03.2011 г. по делу А01-802/2008, член НП «Межрегиональная саморегулируемая организация арбитражных управляющих» (344082, г. Ростов-на-Дону, ул. Береговая, 5), сообщает о проведении открытых торгов (посредством публичного предложения) имущества ОАО «Авиалинии Адыгеи»

Лот № 1 — здания и сооружения на земельном участке площадью 66,4 га. по адресу: г. Майкоп, пер. Авиационный. Начальная цена 58500 тыс. рублей.

График снижения цены Лота №1

Период снижения цены с момента публикации СМИ	Цена предложения в тыс. руб.
С 27 июня по 01 июля 2011 г.	58500
С 04 по 08 июля 2011 г.	52650
С 11 по 15 июля 2011 г.	46800
С 18 по 22 июля 2011 г.	40950
С 04 по 08 июля 2011 г.	35100
С 01 по 05 августа 2011 г.	29250
С 08 по 12 августа 2011 г.	23400

МэкъэгъэІу

СМИ-м къызыхиутырэм щегьэжьагьэу уасэр къы- зырагьэІыхыщт пІалъэхэр	Предложением ыуасэ сомэ мин пчъагъэк Iэ къэлъытагъэу
2011-рэ илъэсым шышъхьэІум и 1-м щегъэ- жьагъэу и 5-м нэс	29250
2011-рэ илъэсым шышъхьэІум и 8-м щегъэ- жьагъэу и 12-м нэс	23400

Лотэу N 2-р — къалэу Мыекъуапэ иурамэу Промышленнэм къыхиубытэрэ мэшІокугъогу ІухьапІэхэмрэ мэшІокугъогу кьогъумрэ. Пэублэ уасэр сомэ мин 2100-рэ.

Лотэу N 2-м ыуасэ къызэрэрагъэІыхыщтым играфик

СМИ-м къызыхиутырэм щегъэжьагъэу уасэр къы- зырагъэІыхыщт пІалъэхэр	Предложением ыуасэ сомэ мин пчъагъэкІэ къэлъытагъэу
2011-рэ илъэсым мэкъу- огъум и 27-м щегъэжьагъэу бэдзэогъум и 1-м нэс	2100
2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 4-м щегъэжьагъэу и 8-м нэс	1890
2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 11-м щегъэжьагъэу и 15-м нэс	1680
2011-рэ илъэсым бэдзэогъум и 18-м щегъэжьагъэу и 22-м нэс	1470

Сатыу зэнэкъокъур зыщыкІощт чІыпІэр: Адыгэ Республик, къ. Мыекъуапэ, аэропортыр, переулкэу Авиационнэр.

ЦІыфхэр жъугъэу зыхэлэжьэщтхэ сатыу зэнэкъокъур зэрэзэхащэщт шІыкІэр

Черкес хэку

МэкъэгъэІур гъэзетэу «Коммерсант» зыфиІорэм къызыщыхаутырэм щегъэжьагъэу сатыумкІэ пІалъэу агъэнэфагъэхэр екІыфэхэ нэс мылъкумкІэ пэублэ уасэу агъэуцугъэр тхьэмафэ къэс проценти 10-кІэ къеІыхыщт. Сатыур зыщырагъэкІокІыщт уахътэм (2011-рэ илъэсым мэкъуогъум и 27-м щегъэжьагъэу шышъхьэІум и 12-м нэс) игъорыгъозэ пэублэ уасэр къырагъэІыхыщт.

Сатыу зэнэкъокъум хэлажьэхэ зышІоигъохэм заявкэ атын ыкІи мыщ фэдэ документхэр къырахьылІэнхэ фае: ЕГРЮЛ-м (ЕГРП-м) къыхэтхыкІыгъэр е ащ икопиеу нотариусым ыІапэ зыкІэдзэжьыгъэр; учредительнэ документхэм якопиехэу нотариусым къыгъэшъыпкъэжьыгъэхэр, аужырэ отчетыр зашІыгъэ мафэм ехъулІэу бухгалтер балансыр, гъэцэкІэкІо органыр зэрагъэнэфагъэм ехьылІэгъэ протоколыр, сатыум зэрэхэлэжьэщтхэм фэгъэхьыгъэу уполномоченнэ органым унашъоу ышІыгъэр (юридическэ лицэхэм апае), паспортым икопие (физическэ лицэхэм апае); заявкэр къэзытыгъэм ыцІэкІэ Іофтхьабзэхэр зэрахьанхэу полномочиехэр зэря Гэхэр къэзыгъэшъыпкъэжьырэ документыр; документхэу къырахьылІагъэхэр зыфэдэхэр къызыщыльытэгъэ тхылъыр экземпляритІу хьоу. Заявкэм итын фае сатыум хэлажьэ зышІоигъом уасэу ыгъэуцурэр, сатыухэм япІэльэ гъэнэфагьэ ыуасэ нахьи ар нахь макІэ хъу

Сатыу зэнэкъокъум щатекІуагъэкІэ алъытэрэр зизаявкэ анахь осэшхо изытхагъэр ары. Мылъкур зыщагъэмрэ зыщэфыгъэмрэ мылъкур зэращагъэм икІэуххэр зызэфахьысыжырэ мафэм щегъэжьагъэу мэфитфым къыкІоцІ зэзэгъыныгъэ тхылъ зэхагъэуцон фае. Ащ фэдэ зэзэгъыныгъэ зызэдашІыгъэ мафэм щегъэжьагъэу мэфищым къыкІоцІ сатыум щытекІуагъэм мылъкум ыуасэ ытын фае.

Сатыу зэнэкъокъур зэрэзэхащэрэ шІыкІэм ехьылІэгъэ къэбархэм, сатыум икІэуххэм афэгъэхьыгъэ протоколым нэІуасэ защыфашІын, сатыум хэлэжьэнхэм пае заявкэхэмрэ документхэмрэ арагъэхьынхэ алъэкІышт:

— лотэу N 1-мкІэ — 2011-рэ илъэсым мэкъуогъум и 27-м щегъэжьагъэу шышъхьэ1ум и 12-м нэс сыхьатыр 15.00-м къыщыублагъэу 17.00-м нэс;

— лотэу N 2-мкІэ — 2011-рэ илъэсым мэкъуогъум и 27-м щегъэжьагъэу бэдзэогъум и 22-м нэс сыхьатыр 15.00-м къыщыублагъэу 17.00-м нэс мыщ фэдэ чІыпІэм: къ. Мыекъуапэ, аэропортыр, псэуалъэу 1-р, тел. (8772) 568604.

Сатыу зэнэкъокъум хэлэжьэнхэм пае заявкэхэр зэраштагъэхэм якІзуххэр зэфахьысыжьых, джащ фэдэу ащ щытекІуагъэхэр агъэнафэх сатыур зыщы- зэхащэрэ пІэлъэ гъэнэфагъэм ибэрэскэшхо мафэ пэпчъ сыхьатыр 17.00-м.

Лот № 2 — подъездные железнодорожные пути и железнодорожный тупик по адресу г. Майкоп, ул. Промышленная. Начальная цена 2100 тыс. рублей.

График снижения цены Лота №2

Период снижения цены с момента публикации СМИ	Цена предложения в тыс. руб.
С 27 июня по 01 июля 2011 г.	2100
С 04 по 08 июля 2011 г.	1890
С 11 по 15 июля 2011 г.	1680
С 18 по 22 июля 2011 г	1470

Место проведения торгов: Республика Адыгея, г. Майкоп, аэропорт, пер. Авиационный.

Порядок проведения публичных торгов:

Величина снижения начальной цены продажи имущества на 10 % каждую неделю с момента публикации сообщения в газете «Коммерсант» и до окончания срока проведения торгов. Срок проведения торгов, в течение которого последовательно снижается начальная цена (период проведения торгов) с 27 июня 2011 г. по 12 августа 2011 г.

Участие в торгах оформляется заявкой в произвольной форме с приложением следующих документов: выписка из ЕГРЮЛ (ЕГРП) или ее нотариальная копия; нотариально заверенные копии учредительных документов, бухгалтерский баланс на последнюю отчетную дату, протокол о назначении исполнитель-

ного органа, решение уполномоченного органа об участии в торгах (для юридических лиц), копия паспорта (для физ. лиц); документ, подтверждающий полномочия лица на осуществление действий от имени заявителя; опись прилагаемых документов в 2-х экз. Заявка должна содержать цену предложения Претендента, которая не должна быть ниже цены соответствующего периода торгов. Победителем по итогам продажи путем публичного предложения признается тот Претендент, который в своей заявке предложил наивысшую цену продажи, которая является максимальным предложением по цене приобретения имущества. Срок заключения договора купли-продажи между Продавцом и Покупателем составляет пять календарных дней, с даты подведения итогов продажи имущества, предлагаемого путем публичного предложения.

Победитель торгов уплачивает цену имущества в течение трех дней, с даты заключения договора купли-продажи имущества.

Ознакомление с информацией о предмете торгов, порядком проведения публичных торгов, протокола о результатах торгов, прием заявок с приложенными документами на участие на публичных торгах осуществляется:

— лот №1 — с 27 июня 2011 г. по 12 августа 2011 г. с 15-00 до 17-00;

— лот №2 — с 27 июня 2011 г. по 22 июля 2011 г. с 15-00 до 17-00 по адресу г. Майкоп, аэропорт, строение 1, тел. (8772) 568604.

Подведение итогов приема заявок на участие в публичных торгах, а также определение победителя по итогам продажи осуществляется каждую пятницу соответствующего периода проведения торгов в 17 час. 00 мин.

<u> свемення свемення вы свемення вы АРХЕОЛОГИЕМРЭ ЛЪЭПКЪ ШІЭЖЬЫМРЭ</u> свемення свемення свемення свемення вы свемення выска свем

Лъэпкъым итарихъ нахышоу зэгъэшогъэным фэшо археологхэм ялъытыгъэр бэ. А гупшысэм тыкъыпкъырык ызэ, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей ишіэныгъэлэжьэу, Адыгеим культурэмкіэ изаслуженнэ Іофышізу, археолог цізрыю Тэу Аслъан гущыізгъу тыфэхъугъ.

Адыгэ Республикэм иархеологие изытет уигъэрэзэнэу щытэп, — еІо Тэу Асльан. — Уахътэр зытымыгъэлъапІэкІэ, шыкІагъэу тиІэхэм хэпшІыкІэу

къахэхъощт. - Ащ фэдэ еплъыкіэхэр пшіынхэр сыда къызыхэкІыгъэр? Шэуджэн районым икъутырэу Чернышевым дэжь щыт Іуашъхьэр джырэблагъэ зэрахъункlагъэм

- БэшІагъэу сызыгъэгумэкІырэ Іофыгьом тытегущы-Іэшъ, шъхьэихыгъэу сыгу илъыр къыосэІо.

Археологием, лъэпкъ шіэжьым яхьылІэгъэ тхылъэу илъэсыбэрэ Іоф зыдэпшіагъэр Мыекъуапэ шІэхэу къыщыхаутыщт.

Нурбый, ситворчествэ узэрэщыгъуазэр сэрыкІэ нахыышІў — нахь дэгьоў тызэгуры-Іощт. Зыгорэхэр къэсыубынхэм паеп тызык ызэ Гук Гагъэр. Адыгэ Республикэм иархеологие екІолІакІ у фаші ырэр зэблахъунэу сыфай. Непэ ар къыддэмыхъумэ, неущ тыгу-

Адыгэмэ яшэн-хабзэмэ анахьэу къахэб-

Титарихь кіэтымыугьуаемэ зэрапхьошт

гъэщырэр шіэжь тиіэн зэрэфаер ара?

Тилъэпкъ шэн дахэу иІэмэ ащыщ непэ къытхэт тина-

Къутырэу Чернышевым щыплъэгъугъэм къытегущыІэба.

Машинэшхор Іуашъхьэм къырафылІи, мэфэ заулэрэ щытІагъэх. Іуашъхьэм датІыкІыгъэр къутырым ылъэныкъокІэ щырагъэжьагъэп. ШъофымкІэ икІыхэзэ, Іуашъхьэм кІоцІырыкІыгъэх. Метрэ 20 фэдиз ишъомбгъуагъэу, метрэ 50 икІыхьагъэу етІагъэх. Машэу ашІыгъэм тарихъ пкъыгъохэр къырахыгъэх, етІанэ ятІэр тыратхъожьыгъ.

- Хъункіакіохэм атіырэ Іуашъхьэхэр къыхэгъэщыгъошІуха?

Археолог шъыпкъэр бгъэпцІэн умылъэкІыщтэу къэзыІорэмэ адесэгъаштэ. ЧІым къыхэпхыгъэр ууплъэкІунышъ, тхьапэм ебгъэкІун зэрэфаер археология ашІэ — ІофшІагъэр шІэныгъэм хэхьан фае. Чернышевым къыщычІахыгъэ пкъыгъор зыфэдэм тыщыгъуазэгоп. Археологыр тарихым, шІэныгъэм афэлажьэ. Къутырым иІуашъхьэ етІагъэхэм тилъэпкъ шъхьакІо къырахыгъэу, чІэнэгъэ ин рагъэш ыгъэу сэлъытэ. Адыгеим ичІыгу зыхъункІэрэмэ тапэуцужьын фае.

Лъэпкъым тарихъэу иІэм уасэ фишІын, кІйугъоен ылъэкІыщтба?

- ШІэныгъэлэжьхэр тиІэх, ау археолог гъэсагъэу Адыгеим тхьапша къыщытлъытэн тлъэкІыщтыр? Археолог ныбжьыкІэ тиІэп. Тимыльэпкъэгъухэр тиреспубликэ къакІохэзэ, кІэныжъэу тиІэхэм ятІэх. Фитыныгъэ яІэу тхылъхэр аІыгъых шъхьаем, тиреспубликэ шІуагъэ къыфахьэу слъытэрэп.

ШІэхэу хэкіыпіэ къэтымыгъотыщтэу олъыта?

- Адыгеим археологхэр къызыкІохэкІэ, тиреспубликэ щыщхэр ахэтынхэ фае. Къагъотырэр амыушъэфэу, чІамыукъуащэу къагъэлъэгъон, хабзэм ратын фае. Чернышевым щытІагъэхэм тахэхьагъэп, тшІэхэрэп. Район, чылэ пэпчъ Іуашъхьэмэ афэгъэзэгъэ цІыфхэр адэсынхэр игъоу сэлъытэ — тиІуашьхьэхэр тэр-тэрэу къэтыухъумэнхэ фае. Республикэ бюджетым археологием пэІухьащт ахъщэр нахьыбэу зыхамыгъэуцокІэ, общественнэ организациехэри Іофым чанэу къызыхамыгъэлажьэхэкІэ, лъэпкъым чІэнагъэу ышІырэм хэхьощт. Адыгэхэр дунаим щыцІэрыІох, ятарихъ щыщэу атхыгъэр мэкlalo. Арэу щытми, гугъэр чІэсынэрэп...

Уигухэлъхэр Тхьэм къыбдегъэхъух.

Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: археологэу Тэу Аслъан.

Адыгэ Парламентымрэ еплъык Іэхэмрэ

Спектаклэ агъэуцумэ ТЫСАЖСССКИТ

Урыс-Кавказ заом илъэхъан адыгэмэ Парламент зызэхащэгъагъэр илъэси 150-рэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэу гущыІэгъу тызыфэхъугъэмэ къытаlуагъэм акъыл хэпхынэу щыт.

ПЭРЭНЫКЪО Чэтиб, Урысыем изаслуженнэ артист, Адыгеим инароднэ артист:

Тильэпкъ нахь дэгъоу тшІэным пае искусствэм иамалхэр икъоу дгъэфедэхэрэп. Адыгэ Парламентым, Урыс-Кавказ заом яхьылІэгъэ тхыльхэр, фильмэхэр тищыкІагъэх. Кавказ заор заухыгъэр илъэси 150-рэ шІэхэу хъущт, ау ащ ехьылІэгъэ спектаклэ джырэ нэс ти Льэпкъ театрэ зэрэщамыгъэуцугъэр сыгу къео. Ащ фэдэ спектаклэм тиартистхэр хэлэжьэнхэм фэхьазырых.

Узэкъоуцоным имэхьан

ХЬЭПЭЕ Арамбый, республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхьамат:

Лъэпкъыр гузэжъогъу ифагъэу Парламентыр зэх гъагъ. Ащ къикIырэр — зыщыкъиным адыгэхэр зэкъоуцох. Шъачэ зэІукІэр зыщызэхащэм, тилъэпкъэгъухэр тІэкІу гужьогъагъэхэу сэлъытэ. Ащ ыпэкІэ ильэс 31-кІэ узэкІэІэбэжьмэ, адыгэ быракъыр аштэгъагъ, ащ чІэтхэу ячІыгу фэзаощтыгъэх. Парламентыр зыщызэхащэгъэгъэ чІыпІэм мыжьосын гъэуцугъэн, хабзэм икъулыкъушІэхэр ащ дэлэжьэнхэ фаеу сэлъытэ. Тэри тишІуагъэ къэдгъэкІощт. ЗэІукІэм сызыхэлажьэкІэ сиеплыкІэхэр къэсІощтых.

* * * * * * *

хьыжъхэм ямызакъоу, дунаир -кт иІлы аженкт салыажоахыг тэжъ пlашъэхэр зэрэдгъэлъапІэхэрэр. Къэхалъэхэр егъашІи адыгэмэ къаухъумэх. Тижъыхэр зычІэлъ Іуашъхьэхэр тильэпкьэгъумэ агъэфыкъохэу яхабзэп, сыфай лъэпкъым ылэжьыгъэр цІыфмэ нахьышІоу ашІэнэу.

Тиархеологие икъоу зэрамытхыгъэм сыда къепіуаліэ пшіоигъор?

- Археологиер тхыгъошІоу щытэп. Илъэс мини 5 зыныбжь испунэхэу Кавказым икъохьапІэ 2500-м ехъоу итыгъэхэм ащыщэу къэнагъэр 100-м къехъу ныІэп. Урыс-Кавказ заом къыщегъэжьагъэу титарихъ чІэтэнэ. Испунэхэр, саугъэтхэр ахъункІэх.

ТишІэныгъэлэжьхэмрэ хъункіакіохэмрэ іуашъхьэу атІыгъэр зэбгъапшэу уахътэ къыо-

-ыІтв емажелетынеШ гъэу тишІэныгъэ хэхьагъэр зы бжыб фэдиз мэхъумэ, хъункІакІомэ атІыгъэр машинэшхом ифэщтым фэдиз. ТикІэныжъ изэгъэшІэн икъоу тыпыльэп. Ижьырэ тарихыр зэ--ажелеатынеІш ехтшеІшеатығ хэр япчъагъэкІэ бэ хъухэрэп. Тилъэпкъ зыгъэцІыкІу зышІоигъомэ атхырэр макІэп. НахьыпэкІэ тиІуашъхьэмэ къазгъыркІэ ятІэштыгьэх, джы экскаваторхэр хъункІакІомэ агъэ-

НэкІубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Редактор шъхьа Гэхэр:

ДЭРБЭ Тимур ХЬЭШІУЦІЭ Мухьэмэд ТХЬАГЪЭПСЭУ Уцужьыкъу

Зэхэзышагъэ-

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет -Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкІырэр: Алыгэ Республикэм пъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІй къэбар жъугъэм иамалхэмкÎэ

и Комитет

Зыщаушыхьатыгьэр: рысые Федерацием хэутын урысые Федерацием хуугын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтын-хэмкІэ ыкІи зэльы ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Қавқаз чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр ОАО-у "Полиграф тедзапІзу "Адыгеир" къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

■ Редакциер зыдэщыІэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

E-mail: advgvoice@mail.ru

Телефонхэр: приемнэр — 52-16-79, редактор Индексхэр шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр -52-49-44, редактор гуадзэр — пшъэдэк Іыжь зыхырэ секретарыр — 52-16-77.

Пчъагъэр 4285 52161

52162

Зак. 1655

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкlэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкlыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкlэ зэтемыфэн ылъэкlыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкІи къэзытхыгъэхэм аlэкlэдгъэхьажьыхэрэп